

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Закарпатський державний університет
Факультет міжнародних відносин
Кафедра країнознавства

Ю. П. Мателешко

Навчально-методичні рекомендації з курсу
„Політико-правові системи країн регіону”
для студентів IV- го курсу денної форми навчання
факультету міжнародних відносин
спеціальність „країнознавство”
(за вимогами кредитно-модульної системи)

ББК 66.3 (4/8) + 67.300
УДК 323 : 342
М 34

Мателешко Ю.П. Навчально-методичні рекомендації з курсу „Політико-правові системи країн регіону”. – Ужгород: ЗақДУ, 2012. – 47 с.

Ю.П.Мателешко

Політико-правові системи країн регіону

Навчально-методичні рекомендації

Схвалено на засіданні кафедри країнознавства
Протокол № 4 від 14.11.2012 р.

Коректура: Т.Алексеева
Технічна редакція: О.Гребенюк
Комп'ютерна верстка: О.Гребенюк

Умовних аркушів: 2,0
Тираж: 50

Редакційно-видавничий відділ Закарпатського державного університету,
м. Ужгород, вул. Заньковецької, 89
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру ДК № 3340 від 16.12.2008 р.

135.Чехія: державний устрій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://svit.ukrinform.ua/Chehia/chehia.php?menu=state	
136.Чорногорія: державний устрій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://svit.ukrinform.ua/Chornogoria/chornogoria.php?menu=state	
137.Az Ország háza [Elektronikus forrás]. – Hozzáférsi mód: http://www.parlament.hu/	
138.Državni zbor Republike Slovenije [Elektronskih virov]. – Način dostopa: http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home	
139.Government of Croatia [Electronic resource]. – Access mode: http://www.vlada.hr/en	
140.Government of Montenegro [Electronic resource]. – Access mode: http://www.gov.me/en/homepage	
141.Government of Romania [Electronic resource]. – Access mode: http://www.gov.ro/main/index/1/2/	
142.Government of Lithuania [Electronic resource]. – Access mode: http://www.lrv.lt/	
143.Hrvatski sabor [Elektronički resurs]. – Način pristupa: http://www.sabor.hr/Default.aspx	
144.Národná rada SR [Elektronický zdroj]. – Režim prístupu: http://www.nrsr.sk/web/	
145.Parlamentul Republicii Moldova [Resurse electronice]. – Modul de acces: http://www.parlament.md/	
146.Parliament of Albania [Electronic resource]. – Access mode: http://www.parliament.al/web/Albanian_Parliament_1_2.php	
147.Parliament of Montenegro [Electronic resource]. – Access mode: http://www.skupstina.me/index.php?language_id=2	
148.Parliament of Romania [Electronic resource]. – Access mode: http://www.parlament.ro/index_en.html	
149.Politics of Lithuania [Electronic resource]. – Access mode: http://en.wikipedia.org/wiki/Politics_of_Lithuania	
150.Poslanecká sněmovna ČR [Elektronický zdroj]. – Režim přístupu: http://www.psp.cz/sqw/hp.sqw	
151.Predsjednik Republike Hrvatske [Elektronički resurs]. – Način pristupa: http://www.predsjednik.hr/Default.aspx	
152.Predsednik Republike Slovenije [Elektronskih virov]. – Način dostopa: http://www.up-rs.si/	
153.Presidency of B&H [Electronic resource]. – Access mode: http://www.predsjednistvobih.ba/Home.aspx	
154.Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej [Electronic resource]. – Tryb dostępu: http://www.prezydent.pl/	
155.Prezident ČR [Elektronický zdroj]. – Režim přístupu: http://www.hrad.cz/	
156.President of Albania [Electronic resource]. – Access mode: http://president.al/?lang=en	
157.President of Montenegro [Electronic resource]. – Access mode: http://www.predsjednik.me/eng/	
158.President of Romania [Electronic resource]. – Access mode: http://www.presidency.ro/?lang=en	
159.Prezident SR [Elektronický zdroj]. – Režim prístupu: http://www.prezident.sk/	
160.Sejm Rzeczypospolitej Polskiej [Electronic resource]. – Tryb dostępu: http://www.sejm.gov.pl/	
161.Senát ČR [Elektronický zdroj]. – Režim přístupu: http://www.senat.cz/	
162.The Saeima of Latvia [Electronic resource]. – Access mode: http://www.saeima.lv/en	
163.Vláda ČR [Elektronický zdroj]. – Režim přístupu: http://www.vlada.cz/	
164.Vlada Republike Slovenije [Elektronskih virov]. – Način dostopa: http://www.vlada.si/	

Пояснювальна записка.....	4
1. Опис предмета навчальної дисципліни.....	5
2. Розподіл тем за модулем і змістовими модулями	6
3. Навчально-тематичний план дисципліни (структура залікового кредиту).....	6
3.1. Розподіл навчального часу	6
3.2. Зміст лекційних тем	7
3.3. Тематика і плани семінарських занять	16
3.4. Тематичний план самостійної роботи студента	20
4. Порядок поточного та підсумкового оцінювання знань студентів.....	24
5. Теми рефератів	26
6. Основні характеристики політико-правових систем країн ЦПСЄ (порівняльна таблиця).....	27
7. Орієнтовні тестові завдання.....	29
8. Термінологічний словник.....	35
9. Рекомендована література.....	40

Пояснювальна записка

Бажання України інтегруватись в євроатлантичні структури і вийти на шлях цивілізованого розвитку вимагає глибоких знань політико-правових та економічних систем як високорозвинених країн, так і тих, що успішно здійснюють трансформацію суспільних інститутів. Країни Центральної та Південно-Східної Європи на зламі XX – XXI століть пройшли шлях глобальних суспільно-політичних і державотворчих перетворень. Засвоєння їхнього досвіду допоможе напрацювати теоретичний багаж для формування політичної еліти, здатної по-сучасному розв'язувати назрілі проблеми.

Завданнями навчальної дисципліни є:

1) формування у студентів комплексних знань про сучасні політико-правові системи країн регіону;

2) вироблення умінь студентів самостійно здобувати і поповнювати інформацію, критично аналізувати явища і факти в політичній і правовій сферах цих країн;

3) оволодіння понятійно-категоріальним апаратом, науковою, політичною, правовою термінологією.

В результаті вивчення курсу „Політико-правові системи країн регіону” студенти повинні:

- знати: головні характеристики політико-правових систем, що існують в країнах регіону (форми правління, форми територіального устрою тощо);

- уміти: розрізняти різні політико-правові системи, що існують в країнах регіону, їхні головні характеристики та відмінності.

Політико-правова характеристика окремих країн побудована за таким планом: 1) основні етапи політичної історії; 2) органи державної влади: а) глава держави, б) парламент, в) уряд; 3) регіональні структури влади та місцевого самоврядування; 4) партійна система; 5) виборча система; б) судова система.

Курс орієнтує студентів на необхідність побудови в Україні такої моделі політичної та правової систем, істотними ознаками якої є: збалансована, політично структурована державна влада; ефективний механізм стримувань і противаг між державними, регіональними та місцевими інститутами влади; прозорі правила для чесної конкуренції; рівні умови для вираження своєї позиції як з боку проурядових, так і з боку опозиційних політичних сил; незалежна судова влада та прокуратура, наділені достатніми юридичними механізмами для забезпечення гарантій захисту прав і свобод громадян.

На засвоєння навчальної дисципліни виділено 20 годин лекційних та 12 годин практичних занять. Решту часу займає самостійна робота студентів.

110. Литва: історичний нарис [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://svit.ukrinform.ua/Litva/litva.php?menu=history>
111. Люстрація в Центральной и Восточной Европе [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.agentura.ru/library/lustracia>
112. Македонія: державний устрій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://svit.ukrinform.ua/Macedonia/macedonia.php?menu=state>
113. Молдова: державний устрій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://svit.ukrinform.ua/Moldova/moldova.php?menu=state>
114. Народна Скупштина Републике Србије [Електронски извор]. – Начин приступа: <http://www.parlament.rs/народна-скупштина.1.html>
115. Народно събрание на Република България [Електронен ресурс]. – Режим на достъп: <http://www.parliament.bg/>
116. Парламент Молдавии [Електронний ресурс]. – Режим доступа: http://ru.wikipedia.org/wiki/Парламент_Молдавии
117. Польща: державний устрій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://svit.ukrinform.ua/Poland/poland.php?menu=state>
118. Правительство Республики Молдова [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://www.gov.md/homepage.php?l=ru>
119. Председател на Република Македонија [Електронски ресурси]. – Пристап на владата: <http://www.president.gov.mk/>
120. Председник Републике Србије [Електронски извор]. – Начин приступа: <http://www.predsednik.rs/>
121. Президент Эстонской Республики [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://www.president.ee/ru/>
122. Президент Литовской Республики [Електронний ресурс]. – Режим доступа: http://www.president.lt/ru/pirmas_175.html
123. Президент на Република България [Електронен ресурс]. – Режим на достъп: <http://www.president.bg/>
124. Президент Республики Молдова [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://www.prm.md/index.php?lang=rus>
125. Рийгикогу (парламент Эстонии) [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://www.riigikogu.ee/?lang=ru>
126. Румунія: державний устрій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://svit.ukrinform.ua/Romania/romania.php?menu=state>
127. Сейм Литовской Республики [Електронний ресурс]. – Режим доступа: http://www3.lrs.lt/ru/Lietuvos_Respublikos_Seimas_ru.htm
128. Сербія: державний устрій [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://svit.ukrinform.ua/Serbia/serbia.php?menu=state>
129. Словаччина: державний устрій [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://svit.ukrinform.ua/Slovatchina/slovatchina.php?menu=state>
130. Словенія: державний устрій [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://svit.ukrinform.ua/Slovenia/slovenia.php?menu=state>
131. Собрание на Република Македонија [Електронски ресурси]. – Пристап на владата: <http://www.sobranie.mk/>
132. Угорщина: державний устрій [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://svit.ukrinform.ua/Hungary/hungary.php?menu=state>
133. Угорщина: історичний нарис [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://svit.ukrinform.ua/Hungary/hungary.php?menu=history>
134. Хорватія: державний устрій [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://svit.ukrinform.ua/Croatia/croatia.php?menu=state>

87. Романенко С.А. Сербия: унитаризм или автономизация / С.А.Романенко // Общественные науки и современность. – 2000. – № 5. – С. 87 – 95.
88. Романюк О.І. Суспільно-політичні трансформації в новоутворених посткомуністичних країнах: спроба системного аналізу / О.І.Романюк // Людина і політика. – 2003. – № 5. – С. 3 – 11.
89. Рудич Ф. Балканська криза: геополітичний вимір / Фелікс Рудич // Віче. – 2000. – №10 (103). – С. 145–157.
90. Рудяков П. «Балканська криза» (1991–2001 рр.): характер, особливості, наслідки / П.Рудяков // Політична думка. – 2001. – № 1–2. – С. 77 – 88.
91. Самоврядування та територіальна організація влади в Польщі / за заг. ред. Я.Гонцяжа. – К.: Міленіум – Вид-во УАДУ, 2001. – 184 с.
92. Сахаров Н.А. Институт президентства в современном мире / Н.А.Сахаров. – М.: Юрид. лит., 1994. – 175 с.
93. Сравнительное избирательное право: учеб. пособие. – М.: НОРМА, 2003. – 208 с.
94. Ткач Д.І. Сучасна Угорщина в контексті суспільних трансформацій: монографія / Дмитро Іванович Ткач. – К.: МАУП, 2004. – 504 с.
95. Тягуненко Л.В. Союзная Республика Югославия на рубеже XXI века / Л.В.Тягуненко // Новая и новейшая история. – 2001. – № 3. – С. 28 – 47.
96. Харченко Л. Виборча система республіки Польща: досвід для України / Л.Харченко // Стратегічні пріоритети. – 2007. – № 3 (4). – С. 35 – 40.
97. Центрально-Восточная Европа во второй половине XX века: в 3-х томах / за ред. А.Д.Некипелова. – М.: Наука, 2002.
98. Юдин Ю.А. Политические партии и право в современном государстве / Ю.А.Юдин. – М.: ФОРУМ-ИНФРА-М, 1998. – 288 с.

Интернет-ресурси:

99. Албанія: державний устрій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://svit.ukrinform.ua/Albania/albania.php?menu=state>
100. Болгарія: державний устрій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://svit.ukrinform.ua/Bolgaria/bolgaria.php?menu=state>
101. Боснія і Герцеговина: державний устрій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://svit.ukrinform.ua/Bosnia/bosnia.php?menu=state>
102. Влада на Република Македонија [Електронски ресурси]. – Пристап на владата: <http://www.vlada.mk/>
103. Государственный строй Болгарии [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://ru.wikipedia.org/wiki/Государственный_строй_Болгарии
104. Государственный строй Боснии и Герцеговины [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://ru.wikipedia.org/wiki/Государственный_строй_Боснии_и_Герцеговины
105. Государственный строй Эстонии [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://ru.wikipedia.org/wiki/Государственный_строй_Эстонии
106. Государственное управление и юстиция Латвии [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.latvija.lv/RU/WebLinks/Justice/>
107. Естонія: державний устрій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://svit.ukrinform.ua/Estonia/estonia.php?menu=state>
108. Латвія: державний устрій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://svit.ukrinform.ua/Latvia/latvia.php?menu=state>
109. Литва: державний устрій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://svit.ukrinform.ua/Litva/litva.php?menu=state>

1. Опис предмета навчальної дисципліни

1.1. Загальна характеристика дисципліни

Характеристика	Значення
Назва	політико-правові системи країн регіону
Шифр та назва галузі знань	0302 „міжнародні відносини”
Шифр напрямку	6.030205
Назва напрямку	„країнознавство”
Освітньо-кваліфікаційний рівень	бакалавр
Характеристика	дисципліна фундаментального циклу
Курс, на якому вивчається	4
Семестр навчання	7
Кількість кредитів відповідних ECTS	1,5
Модулів	1
Змістових модулів	2
Загальна кількість годин	54
Тижневих годин	2

1.2. Графік вивчення дисципліни

Курс	Семестр	Заняття, час						Разом за семестр	Контроль (екзамен/ залік)	кредити
		Лекції	Практичні	Консультації	Індивідуальні заняття	Всього аудиторних годин	Самостійна робота			
4	7	20	12	4	0	32	22	54	екзамен	1,5

2. Розподіл тем за модулем і змістовими модулями

Модуль	Змістовий модуль	Назва теми
Модуль	№ 1	Тема 1. ППС країн регіону як навчальна дисципліна. Тема 2. Політична система: сутність, структура, типи, функції. Тема 3. Правова система: сутність, структура, типи. Тема 4. ППС країн Прибалтики. Тема 5. ППС Республіки Польща.
	№ 2	Тема 6. ППС Чехії та Словаччини. Тема 7. ППС Угорщини. Тема 8. ППС Румунії та Молдови. Тема 9. ППС Болгарії. Тема 10. ППС Албанії. Тема 11. ППС республік Югославії.

3. Навчально-тематичний план дисципліни (структура залікового кредиту)

3.1. Розподіл навчального часу

№ п/п	Назва теми	Всього годин	Лекційні	Семінарські (практичні) заняття	Самостійна робота
Змістовий модуль 1					
1.	ППС країн регіону як навчальна дисципліна.	2	2		
2.	Політична система: сутність, структура, типи, функції.	6	2		4
3.	Правова система: сутність, структура, типи.	4	2		2
4.	ППС країн Прибалтики.	8	2	2	4
5.	ППС Республіки Польща.	6	2	4	
Змістовий модуль 2					
6.	ППС Чехії та Словаччини.	6	2		2
7.	ППС Угорщини.	4	2	2	
8.	ППС Румунії та Молдови.	6	2		2
9.	ППС Болгарії.	4	2		2
10.	ППС Албанії.	2			2
11.	ППС республік Югославії.	10	2	4	4
	<i>Всього:</i>	54	20	12	22

66. Бредіхін А. Політична система Сербії та Чорногорії за Конституційною хартією державного співтовариства 2003 року [Електронний ресурс] / Андрій Бредіхін. – Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/1668/>
67. Бухарин Н. Польща: десять лет по пути реформ / Н.Бухарин, И.Синицина, Н.Чудакова // Новая и новейшая история. – 2000. – № 4. – С. 38 – 57.
68. Вандич П. Ціна свободи. Історія Центрально-Східної Європи від Середньовіччя до сьогодення / П.Вандич; пер. з англ. С.Грачової. – К.: Критика, 2004. – 463 с.
69. Віднянський С.В. Країни Центрально-Східної Європи та українське питання (1918-1939) / С.В.Віднянський, М.М.Вегеш. – К.; Ужгород, 1998. – 256 с.
70. Гелетій М. Балканська криза (1990–2005 рр.) в контексті геополітичних трансформацій / М.Гелетій // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку: зб. наук. пр. – Львів, 2007. – Вип. 19. – С. 77 – 83.
71. Георгіца А.З. Сучасний парламентаризм: проблеми теорії та практики / А.З.Георгіца. – Чернівці: Рута, 1998. – 483 с.
72. Губрієнко О.М. Особливості конституційного розвитку держав Центрально-Східної Європи та Латинської Америки [Електронний ресурс] / О.М.Губрієнко. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/natural/vznu/Jur/2009_1/45-50.pdf
73. Гуськова Е.Ю. История югославского кризиса (1990-2000) / Е.Ю.Гуськова. – М.: Русское право, 2001. – 720 с.
74. Дем'янець В. Політична та соціально-економічна трансформація в Польщі у 90-х роках / В.Дем'янець // Людина і політика. – 2000. – № 4. – С. 29 – 35.
75. Дильонгова Г. Історія Польщі 1795–1990 / Ганна Дильонгова; пер. з пол. М.Кірсенка. – К.: Києво-Могилянська академія, 2007. – 239 с.
76. Завадський В.М. Політичні передумови європейської інтеграції країн Балтії / В.М.Завадський // Наука. Релігія. Суспільство. – 2009. – № 2. – С. 24 – 29.
77. Каменецький М. Косовська проблема від Маркса до Буша / Максим Каменецький // Зовнішні справи. – 2008. – № 6. – С. 35–38; № 7. – С. 30–33; № 8. – С. 27 – 30.
78. Копча В.В. Реформа місцевого публічного управління у Словацькій Республіці в контексті вступу до ЄС / В.В.Копча // Держава і право: зб. наук. пр. – 2008. – Вип. 39. – С. 232 – 235.
79. Кукуруз О. Парламентська більшість та опозиція в Сеймі Республіки Польща [Електронний ресурс] / Оксана Кукуруз. – Режим доступу: http://www.politik.org.ua/vid/magcontent.php3?m=1&n=94&c=2308&setcss=1&ncss=ver_ybig
80. Лейкман Э. Исследование мажоритарной и пропорциональной избирательных систем / Э.Лейкман, Дж.Д.Ламберт. – М.: Иностранная литература, 1958. – 303 с.
81. Лемак В. Адаптація конституційної системи Словацької Республіки до вимог європейської інтеграції (реформа 2001 р.) / В.Лемак // Держава і право: зб. наук. пр. – 2002. – Вип. 18. – С. 93 – 98.
82. Мазурок І.О. Політична система гортистської Угорщини: історико-правовий аспект / І.О.Мазурок // Держава і право. – 2010. – Вип. 48. – С. 76 – 81.
83. Майорова О.А. Эволюция партийной системы в постсоциалистической Польше / О.А.Майорова // Славяноведение. – 2004. – № 8. – С. 47 – 58.
84. Мартинов А.Ю. Эволюция балканской политики Европейского Союза (1989–2009 рр.) / А.Ю.Мартинов // Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки та знахідки: міжвід. зб. наук. пр. – 2009. – Вип. 18. – С. 107 – 122.
85. Міщенко О. Політико-правова система Польщі в період від Шляхетської республіки до II Польської республіки / Олександр Міщенко. – Львів, 1995. – 98 с.
86. Ревер О.Ю. Конституція Республіки Польщі 1997 року: загально-класифікаційна характеристика / О.Ю.Ревер // Вісник Львівського університету. Серія юридична. – Вип. 53. – Львів, 2011. – С. 148 – 155.

3.2. Зміст лекційних тем

46. Мартинюк Р.С. Державне (конституційне) право зарубіжних країн. Загальна частина: навч. посіб / Р.С.Мартинюк. – Острого: Вид-во Нац. ун-ту „Острозька академія”, 2007. – 199 с.
47. Мишин А.А. Конституционное (государственное) право зарубежных стран: учебник для вузов / А.А.Мишин. – М.: Юстицинформ, 2009. – 332 с.
48. Міхальов В.О. Державне право зарубіжних країн / В.О.Міхальов. – Одеса: Юридична література, 2007. – 72 с.
49. Правовые системы стран мира: энциклопедический справочник / отв. ред. А.Я.Сухарев. – 3-е изд., исправл. и доп. – М., 2003. – 976 с.
50. Светова С.М. Практика парламентаризму: посібник / С.М.Светова. – К.: Заповіт, 1997. – 134 с.
51. Шаповал В.М. Вищі органи сучасної держави. Порівняльний аналіз / В.М.Шаповал. – К.: Програма; Л., 1995. – 136 с.
52. Шаповал В.М. Державний лад країн світу: довідник / В.М.Шаповал.. – К.: Укр. Центр Правничих Студій, 1999. – 320 с.
53. Шаповал В.М. Конституційне право зарубіжних країн. Академічний курс: підручник / В.М.Шаповал. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 480 с.
54. Яровий В.І. Історія західних та південних слов'ян у ХХ ст.: курс лекцій / В.І.Яровий. – К.: Либідь, 1996. – 416 с.
55. Яровий В.І. Новітня історія Центральноєвропейських та Балканських країн. ХХ століття / В.І.Яровий. – К.: Генеза, 2005. – 816 с.
56. Roszkowski W. Historia Polski 1914–2001 / W.Roszkowski. – Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2003. – 494 s.

Монографії, статті:

57. Агафонова Г.С. Еволюція виборчої системи Республіки Польща [Електронний ресурс] / Г.С.Агафонова. – Режим доступу: <http://dspace.snu.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/907/1/Агафонов.pdf>
58. Алексієвць Л. До проблеми інституалізації Польської держави у 1918 – 1919 рр. [Електронний ресурс] / Леся Алексієвць. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Ues/2009_3/Articles/3/Lesya Alexiyevets.pdf
59. Алексієвць Л.М. Польща: утвердження незалежної держави 1918–1926 рр. / Леся Миколаївна Алексієвць. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2006. – 448 с.
60. Афанасьєва М. Поняття „виборча система”: вітчизняний та зарубіжний досвід [Електронний ресурс] / М.Афанасьєва. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/ms/2012_2_2/318.pdf
61. Безпалько У. Особливості суспільно-політичного розвитку Польщі (1989 – 2004) [Електронний ресурс] / Уляна Безпалько. – Режим доступу: <http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/1328/1/Bezpalko.pdf>
62. Бисага Ю.М. Конституційний статус Президента Словацької Республіки / Ю.М.Бисага, Д.М.Белов // Держава і право: зб. наук. пр. – 2004. – Вип. 26. – С. 125-129.
63. Білоус А. Виборче законодавство та партійна система України. В порівнянні з деякими країнами Східної Європи / А.Білоус // Нова політика. – 1999 – № 1. – С. 2–5.
64. Бокало Н. Проблеми і перспективи демократизації в країнах Центрально-Східної Європи (на прикладі Вишеградської четвірки) / Н.Бокало, С.Трохимчук. – Львів, 2000. – 68 с.
65. Болкун А. Польща: 5 років після шокової терапії / Андрій Болкун // Політика і час. – 1994. – № 2. – С. 48–56.

Лекція 1

ППС країн регіону як навчальна дисципліна

Актуальність вивчення предмету курсу. Засвоєння Україною досвіду по реформуванню своєї ППС. Особливості предмету дисципліни. Політична і правова складові. Критерії окреслення меж Центральної і Південно-Східної Європи. Мета і завдання дисципліни. Функції курсу. Зв'язок з іншими дисциплінами.

Література:

1. Білоус А.О. Політико-правові системи: світ і Україна: навч. посібн / А.О.Білоус. – К.: АМУПП, 1997. – 200 с.
2. Гелей С.Д. Політико-правові системи світу: навч. посібн. / С.Д.Гелей, С.М.Рутар. – К.: Знання, 2006. – 668 с.
3. Конституционное право зарубежных стран: учебник для вузов / под общ. ред. проф. М.Баглая, проф. Ю.Лейбо и проф. Л.Энтина. – М.: Норма, 2004. – 832 с.
4. Правовые системы стран мира: энциклопедический справочник / отв. ред. А.Я.Сухарев. – 3-е изд., исправл. и доп. – М., 2003. – 976 с.
5. Шаповал В.М. Державний лад країн світу: довідник / В.М.Шаповал.. – К.: Укр. Центр Правничих Студій, 1999. – 320 с.
6. Шаповал В.М. Конституційне право зарубіжних країн. Академічний курс: підручник / В.М.Шаповал. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 480 с.

Лекція 2

Політична система: сутність, структура, типи, функції

Особливості політичної системи. Визначення політичної системи. Структура політичної системи. Політичні інститути (організації). Інститути державної влади: глава держави, уряд, парламент, судова влада, представники уряду на рівні регіональної влади. Органи місцевого самоврядування. Три типи місцевого самоврядування: англосаксонський, континентальний, змішаний. Партійна система та її типи. Типи виборчих систем: мажоритарна, пропорційна, змішана. Політична культура та її класифікація. Політичні і правові норми. Політичні відносини. Індивідуальні, групові та масові суб'єкти політики. Форми політичної взаємодії (ринкові та неринкові). Типи політичних систем. Критерії виділення: формаційний, культурологічний, цивілізаційний. Політичний режим та його види. Функції політичної системи: владно-політична, правова, управлінська, міжнародно-політична.

Література:

1. Афанасьєва М. Поняття „виборча система”: вітчизняний та зарубіжний досвід [Електронний ресурс] / М.Афанасьєва. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/ms/2012_2_2/318.pdf
2. Гелей С.Д. Політико-правові системи світу: навч. посібн. / С.Д.Гелей, С.М.Рутар. – К.: Знання, 2006. – 668 с.
3. Георгіца А.З. Сучасний парламентаризм: проблеми теорії та практики / А.З.Георгіца. – Чернівці: Рута, 1998. – 483 с.
4. Евдокимов В.Б. Местные органы власти зарубежных стран: правовые аспекты: учебное пособие / В.Б.Евдокимов, Я.Ю.Старцев. – М.: Спарк, 2001. – 251 с.
5. Избирательные системы стран мира (формирование парламентов, выборы президентов): учеб. пособие / отв. ред. П.И.Савицкий. – Екатеринбург: УрГЮА, 2005. – 151 с.
6. Конституционное право государств Европы: учебн. пособие / отв. ред. Д.Ковачев. – М.: Волтерс Клувер, 2005. – 320 с.

7. Лейкман Э. Исследование мажоритарной и пропорциональной избирательных систем / Э.Лейкман, Дж.Д.Ламберт. – М.: Иностранная литература, 1958. – 303 с.
8. Сахаров Н.А. Институт президентства в современном мире / Н.А.Сахаров. – М.: Юрид. лит., 1994. – 175 с.
9. Светова С.М. Практика парламентаризму: посібник / С.М.Светова. – К.: Заповіт, 1997. – 134 с.
10. Сравнительное избирательное право: учеб. пособие. – М.: НОРМА, 2003. – 208 с.
11. Шаповал В.М. Вищі органи сучасної держави. Порівняльний аналіз / В.М.Шаповал. – К.: Програма; Л., 1995. – 136 с.
12. Шаповал В.М. Державний лад країн світу: довідник / В.М.Шаповал. – К.: Укр. Центр Правничих Студій, 1999. – 320 с.
13. Шаповал В.М. Конституційне право зарубіжних країн. Академічний курс: підручник / В.М.Шаповал. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 480 с.
14. Юдин Ю.А. Политические партии и право в современном государстве / Ю.А.Юдин. – М.: ФОРУМ-ИНФРА-М, 1998. – 288 с.

Лекція 3

Правова система: сутність, структура, типи

Прояви взаємодії правової системи з політичною системою. Визначення правової системи. Структура правової системи. Правові норми (нормативно-правові акти, правові звичаї, прецеденти, правові доктрини, міжнародні договори). Правотворчі процеси (конституційний, законодавчий, регламентарно-творчий). Стадії законодавчого процесу. Процедура імпичменту та її різновиди. Правозахисні інститути (суди конституційної, загальної, спеціальної юрисдикції, прокуратура, адвокатура). Типи судових систем: англосаксонська та континентальна. Роль омбудсменів. Типи правових систем: англосаксонська, романо-германська, релігійно-правова, соціалістична, перехідна.

Література:

1. Білоус А.О. Політико-правові системи: світ і Україна: навч. посібн / А.О.Білоус. – К.: АМУПП, 1997. – 200 с.
2. Гелей С.Д. Політико-правові системи світу: навч. посібн. / С.Д.Гелей, С.М.Рутар. – К.: Знання, 2006. – 668 с.
3. Давид Р. Основные правовые системы современности / Р.Давид, К.Жоффре-Спинози. – М.: Международные отношения, 1996. – 400 с.
4. Конституционное право государств Европы: учебн. пособие / отв. ред. Д.Ковачев. – М.: Волтерс Клувер, 2005. – 320 с.
5. Конституционное право зарубежных стран: учебник для вузов / под общ. ред. проф. М.Баглая, проф. Ю.Лейбо и проф. Л.Энтина. – М.: Норма, 2004. – 832 с.
6. Правовые системы стран мира: энциклопедический справочник / отв. ред. А.Я.Сухарев. – 3-е изд., исправл. и доп. – М., 2003. – 976 с.

Лекція 4

ППС країн Прибалтики

Характерні особливості історичного розвитку Естонії, Латвії, Литви. Органи державної влади, їх функції. Повноваження глави держави. Парламент та його функції. Особливості повноважень парламентів в Естонії, Латвії та Литві. Місце урядів в ППС Прибалтійських країн. Регіональні структури влади та місцевого самоврядування. Особливості партійних систем держав субрегіону. Виборча система. Судова система.

24. Konstytucja Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (1952) [Electronic resource]. – Tryb dostępu: http://pl.wikisource.org/wiki/Konstytucja_Polskiej_Rzeczypospolitej_Ludowej_%281952%29
25. The Constitution of the Federal Republic of Yugoslavia [Electronic resource]. – Access mode: http://www.uznal.org/constitution.php?text=Serbia_and_Montenegro&language=e
26. Ustav Crne Gore [Elektronički resurs]. – Način pristupa: http://www.skupstina.me/cms/site_data/ustav/Ustav%20Crne%20Gore.pdf

Підручники, посібники, довідкові видання:

27. Білоус А.О. Політико-правові системи: світ і Україна: навч. посібн / А.О.Білоус. – К.: АМУПП, 1997. – 200 с.
28. Бостан С.К. Державне право зарубіжних країн: навч. посібн. / С.К.Бостан, С.М.Тимченко. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 504 с.
29. Гелей С.Д. Політико-правові системи світу: навч. посібн. / С.Д.Гелей, С.М.Рутар. – К.: Знання, 2006. – 668 с.
30. Давид Р. Основные правовые системы современности / Р.Давид, К.Жоффре-Спинози. – М.: Международные отношения, 1996. – 400 с.
31. Евдокимов В.Б. Местные органы власти зарубежных стран: правовые аспекты: учебное пособие / В.Б.Евдокимов, Я.Ю.Старцев. – М.: Спарк, 2001. – 251 с.
32. Зашкільняк Л. Історія Польщі: Від найдавніших часів до наших днів / Л.Зашкільняк, М.Крикун. – Львів: Видавництво ЛНУ, 2002. – 752 с.
33. Златопольский Д.Л. Государственное право зарубежных стран Восточной Европы и Азии: учебник для вузов / Д.Л.Златопольский. – М.: Зерцало, 1999. – 320 с.
34. Избирательные системы стран мира (формирование парламентов, выборы президентов): учеб. пособие / отв. ред. П.И.Савицкий. – Екатеринбург: УрГЮА, 2005. – 151 с.
35. Історія Центрально-Східної Європи: посібн. / за ред. Л.Зашкільняка. – Львів: ЛНУ, 2001. – 660 с.
36. История южных и западных славян: в 2 т. – Т. 2: Новейшее время / под ред. Г.Ф.Матвеева, З.С. Ненашевой. – М.: МГУ, 1998. – 272 с.
37. Кирпичов О.А. Конституційне право зарубіжних країн: навч. посібн./ О.А.Кирпичов, В.В.Соловйов. – Донецьк: ТОВ „Юго-Восток ЛТД”, 2006. – 371 с.
38. Конституции стран СНГ и Балтии: учеб. пособие / Московская госуд. юридич. академия / сост. Г.Н.Андреева. – М.: Юристъ, 1999. – 640 с.
39. Конституційне право зарубіжних країн: навч. посібник / за заг. ред. В.Ріяки. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 544 с.
40. Конституційне (державне) право зарубіжних країн: навч. посібн. / за ред. В.Бесчастного. – К.: Знання, 2007. – 467 с.
41. Конституционное право государств Европы: учебн. пособие / отв. ред. Д.Ковачев. – М.: Волтерс Клувер, 2005. – 320 с.
42. Конституционное право зарубежных стран: учебник для вузов / под общ. ред. проф. М.Баглая, проф. Ю.Лейбо и проф. Л.Энтина. – М.: Норма, 2004. – 832 с.
43. Контлер Л. История Венгрии. Тысячелетие в центре Европы; пер. с англ / Ласло Контлер. – М.: Издательство «Весь мир», 2002. – 656 с.
44. Краткая история Венгрии. С древнейших времен до наших дней / отв. ред. Т.Исламов. – М.: Наука, 1991. – 610 с.
45. Краткая история Польши. С древнейших времен до наших дней / под ред. В.Дьякова. – М.: Наука, 1993. – 528 с.

9. Рекомендована література

Першоджерела:

1. Конституції нових держав Європи та Азії / упоряд. С. Головатий. – К., 1996. – 544 с.
2. Конституція Боснії и Герцеговіни от 14 декабря 1995 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.uznal.org/constitution.php?text=Bosnia_and_Herzegovina&language=r
3. Конституция Венгерской Республики от 18 августа 1949 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.uznal.org/constitution.php?text=Hungary&language=r>
4. Конституция Венгрии от 25 апреля 2011 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://worldconstitutions.ru/archives/298/1>
5. Конституция Эстонской Республики (1992 г.) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.uznal.org/constitution.php?text=Estonia&language=r>
6. Конституция Латвийской Республики (1922 г.) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.uznal.org/constitution.php?text=Latvia&language=r>
7. Конституция Литовской Республики [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.uznal.org/constitution.php?text=Lithuania&language=r>
8. Конституция Польской Республики от 2 апреля 1997 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.uznal.org/constitution.php?text=Poland&language=r>
9. Конституция Польши 1791 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://worldconstitutions.ru/archives/367>
10. Конституция Республики Албания от 21 октября 1998 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.uznal.org/constitution.php?text=Albania&language=r>
11. Конституция Республики Болгария (1991 г.) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.uznal.org/constitution.php?text=Bulgaria&language=r>
12. Конституция Республики Македония от 17 ноября 1991 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.uznal.org/constitution.php?text=Macedonia&language=r>
13. Конституция Республики Молдова от 29 июля 1994 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.uznal.org/constitution.php?text=Moldova&language=r>
14. Конституция Республики Сербия [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://constitutions.ru/archives/6292>
15. Конституция Республики Хорватия от 22 декабря 1990 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.uznal.org/constitution.php?text=Croatia&language=r>
16. Конституция Румынии [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.uznal.org/constitution.php?text=Romania&language=r>
17. Конституция Словацкой Республики от 1 сентября 1992 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.uznal.org/constitution.php?text=Slovakia&language=r>
18. Конституция Словении [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.uznal.org/constitution.php?text=Slovenia&language=r>
19. Конституция Социалистической Федеративной Республики Югославия (1974 г.) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.sovetika.ru/sfj/konst.htm>
20. Конституция Чешской Республики от 16 декабря 1992 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.uznal.org/constitution.php?text=Czech_Republic&language=r
21. Artykuły henrykowskie [electronic resource]. – Tryb dostępu: http://pl.wikisource.org/wiki/Artyku%C5%82y_henrykowskie
22. Konstytucja kwietniowa (1935) [Electronic resource]. – Tryb dostępu: http://pl.wikisource.org/wiki/Konstytucja_kwietniowa_%281935%29
23. Konstytucja marcową (1921) [Electronic resource]. – Tryb dostępu: http://pl.wikisource.org/wiki/Konstytucja_marcow%C5%82a_%281921%29

Література:

1. Гелей С.Д. Політико-правові системи світу: навч. посібн. / С.Д.Гелей, С.М.Рутар. – К.: Знання, 2006. – 668 с.
2. Государственный строй Эстонии [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://ru.wikipedia.org/wiki/Государственный_строй_Эстонии
3. Государственное управление и юстиция Латвии [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.latvija.lv/RU/WebLinks/Justice/>
4. Естонія: державний устрій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://svit.ukrinform.ua/Estonia/estonia.php?menu=state>
5. Завадський В.М. Політичні передумови європейської інтеграції країн Балтії / В.М.Завадський // Наука. Релігія. Суспільство. – 2009. – № 2. – С. 24 – 29.
6. Конституции стран СНГ и Балтии: учеб. пособие / Московская госуд. юридич. академия / сост. Г.Н.Андреева. – М.: Юристъ, 1999. – 640 с.
7. Конституция Эстонской Республики (1992 г.) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.uznal.org/constitution.php?text=Estonia&language=r>
8. Конституция Латвийской Республики (1922 г.) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.uznal.org/constitution.php?text=Latvia&language=r>
9. Конституция Литовской Республики [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.uznal.org/constitution.php?text=Lithuania&language=r>
10. Латвия: державний устрій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://svit.ukrinform.ua/Latvia/latvia.php?menu=state>
11. Литва: державний устрій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://svit.ukrinform.ua/Litva/litva.php?menu=state>
12. Литва: історичний нарис [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://svit.ukrinform.ua/Litva/litva.php?menu=history>
13. Президент Эстонской Республики [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.president.ee/ru/>
14. Президент Литовской Республики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.president.lt/ru/pirmas_175.html
15. Рийгикогу (парламент Эстонии) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.riigikogu.ee/?lang=ru>
16. Сейм Литовской Республики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www3.lrs.lt/ru/Lietuvos_Respublikos_Seimas_ru.htm
17. Сербія: державний устрій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://svit.ukrinform.ua/Serbia/serbia.php?menu=state>
18. Government of Lithuania [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.lrv.lt/>
19. Politics of Lithuania [Electronic resource]. – Access mode: http://en.wikipedia.org/wiki/Politics_of_Lithuania
20. The Saeima of Latvia [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.saeima.lv/en>

Лекція 5 ППС Республіки Польща

Основні етапи історичного розвитку Польщі. Польща – президентсько-парламентська республіка. Функції Президента Республіки Польща. Структура (Сейм, Сенат) та функції парламенту. Особливості формування Ради міністрів, її функції. Судова система та її структура. Регіональна влада. Функції воєвод. Партійна система обмеженого плюралізму. Виборча система.

Література:

1. Агафонова Г.С. Еволюція виборчої системи Республіки Польща [Електронний ресурс] / Г.С.Агафонова. – Режим доступу: <http://dspace.snu.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/907/1/Агафонов.pdf>

2. Алексієвєць Л. До проблеми інституалізації Польської держави у 1918 – 1919 рр. [Електронний ресурс] / Леся Алексієвєць. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Ues/2009_3/Articles/3/Lesya_Alexiyevets.pdf
3. Алексієвєць Л.М. Польща: утвердження незалежної держави 1918–1926 рр. / Леся Миколаївна Алексієвєць. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2006. – 448 с.
4. Безпалко У. Особливості суспільно-політичного розвитку Польщі (1989 – 2004) [Електронний ресурс] / Уляна Безпалко. – Режим доступу: <http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/1328/1/Bezpalko.pdf>
5. Бокало Н., Трохимчук С. Проблеми і перспективи демократизації в країнах Центрально-Східної Європи. – Львів, 2000. – 68 с.
6. Болкун А. Польща: 5 років після шокової терапії / Андрій Болкун // Політика і час. – 1994. – № 2. – С. 48–56.
7. Бухарин Н. Польща: десять лет по пути реформ / Н.Бухарин, И.Синицина, Н.Чудакова // Новая и новейшая история. – 2000. – № 4. – С. 38–57.
8. Вандич П. Ціна свободи. Історія Центрально-Східної Європи від Середньовіччя до сьогодення / П.Вандич; пер. з англ. С.Грачової. – К.: Критика, 2004. – 463 с.
9. Гелей С.Д. Політико-правові системи світу: навч. посібн. / С.Д.Гелей, С.М.Рутар. – К.: Знання, 2006. – С. 353 – 375.
10. Дем'янець В. Політична та соціально-економічна трансформація в Польщі у 90-х роках / В.Дем'янець // Людина і політика. – 2000. – № 4. – С. 29 – 35.
11. Дильонгова Г. Історія Польщі 1795–1990 / Ганна Дильонгова; пер. з пол. М.Кірєнка. – К.: Києво-Могилянська академія, 2007. – 239 с.
12. Зашкільняк Л. Історія Польщі: Від найдавніших часів до наших днів / Л.Зашкільняк, М.Крикун. – Львів: Видавництво ЛНУ, 2002. – 752 с.
13. Історія южных и западных славян: В 2 т. – Т. 2: Новейшее время / Под ред. Г.Ф.Матвеева, З.С.Ненашевой. – М.: МГУ, 1998. – 272 с.
14. Конституція Польської Республіки от 2 апреля 1997 г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uznal.org/constitution.php?text=Poland&language=g>
15. Конституція Польщі 1791 г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://worldconstitutions.ru/archives/367>
16. Краткая история Польши. С древнейших времен до наших дней / под ред. В.Дьякова. – М.: Наука, 1993. – 528 с.
17. Кукуруз О. Парламентська більшість та опозиція в Сеймі Республіки Польща [Електронний ресурс] / Оксана Кукуруз. – Режим доступу: <http://www.politik.org.ua/vid/magcontent.php3?m=1&n=94&c=2308&setcss=1&nssc=verybig>
18. Майорова О. Эволюция партийной системы в постсоциалистической Польше / О.А.Майорова // Славяноведение. – 2004. – № 8. – С. 47 – 58.
19. Міщенко О. Політико-правова система Польщі в період від Шляхетської республіки до II Польської республіки / Олександр Міщенко. – Львів, 1995. – 98 с.
20. Польща: державний устрій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://svit.ukrinform.ua/Poland/poland.php?menu=state>
21. Ревер О. Конституція Республіки Польщі 1997 року: загально-класифікаційна характеристика / О.Ю.Ревер // Вісник Львівського університету. Серія юридична. – Вип. 53. – Львів, 2011. – С. 148 – 155.
22. Романюк О. Суспільно-політичні трансформації в новоутворених посткомуністичних країнах: спроба системного аналізу / О.Романюк // Людина і політика. – 2003. – № 5. – С. 3–11.
23. Харченко Л. Виборча система республіки Польща: досвід для України / Л.Харченко // Стратегічні пріоритети. – 2007. – № 3 (4). – С. 35 – 40.
24. Яровий В.І. Історія західних та південних слов'ян у XX ст.: курс лекцій / В.І.Яровий. – К.: Либідь, 1996. – 416 с.
25. Яровий В.І. Новітня історія Центральноєвропейських та Балканських країн. XX століття / В.І.Яровий. – К.: Генеза, 2005. – 816 с.

Промульгація – підпис законопроекту главою держави та його опублікування в офіційному віснику, після чого закон набуває обов'язкової сили.

Пропорційна виборча система (лат. *proportio* – співрозмірність) – система визначення результатів виборів, при якій депутатські мандати розподіляються між партіями пропорційно кількості поданих за них голосів виборців у багатомандатному окрузі.

Ратифікація – затвердження верховним органом державної влади міжнародного договору, який з цього моменту набирає юридичної сили для даної держави.

Республіка (лат. *respublica* – суспільна справа) – форма державного правління, за якої верховні органи державної влади обираються на певний термін, існує поділ влади на законодавчу, виконавчу, судову.

Референдум – форма безпосереднього волевиявлення громадян (прямої демократії), що виражається у всенародному голосуванні з найбільш значимих питань загальнодержавного, регіонального або місцевого масштабу.

Сепаратизм (лат. *separatio* – відокремлення) – прагнення окремих груп населення, зокрема національних меншин, до часткового (надання автономії) або повного (створення власної держави) відокремлення.

Соціалізм (лат. *socialis* – суспільний) – ідеологія, що відстоює ідеал суспільного устрою, заснованого на суспільній власності, відсутності експлуатації, справедливому розподілі матеріальних благ.

Суверенітет – верховенство державної влади, її незалежність та самостійність у внутрішній і зовнішній політиці.

Тоталітаризм (лат. *totus* – весь, цілий) – політичний режим, який передбачає тотальний контроль держави над суспільством, монополію однієї партії та ідеології.

Унітарна держава – проста, єдина держава, яка характеризується відсутністю у адміністративно-територіальних одиниць ознак суверенітету.

Уряд – найвищий колегіальний орган виконавчої влади в державі.

Федерація – складна, союзна держава, частини якої є державними утвореннями з обмеженим державним суверенітетом.

Форма державного правління – спосіб організації найвищих органів державної влади, який включає порядок їх формування, розподіл повноважень між ними, а також взаємовідносини з населенням держави.

Форма державного устрою – модель територіальної організації держави, що визначає внутрішню її будову, розподіл на складові частини (території) і спосіб їх взаємодії між собою.

Юрисдикція – передбачена законом або іншим правовим актом правомочність державного органу розглядати ті чи інші питання.

Парламент (лат. *parlare* – говорити, розмовляти) – найвищий виборний (повністю або частково) орган державної законодавчої влади, в якому здійснюється представництво основних політично активних груп населення країни.

Парламентська республіка – форма правління, за якої основними інститутами державної влади є парламент та уряд, який несе політичну відповідальність перед парламентом і не підконтрольний главі держави.

Партійна система – система відносин суперництва та співробітництва між існуючими у конкретному суспільстві політичними партіями

Пасивне виборче право – право громадянина бути обраним до представницьких органів державної влади.

Політика (грец. політікῆ – мистецтво управління) – цілеспрямована діяльність у галузі взаємовідносин між різними суспільними групами, державами й народами, пов'язана із боротьбою за здобуття або утримання влади, як знаряддя регулювання і формування цих стосунків.

Політична влада – здатність і можливість здійснювати визначальний вплив на діяльність, поведінку людей та їх об'єднань за допомогою волі, авторитету, права, насильства.

Політична культура – сукупність соціально-психологічних настанов, цінностей і зразків поведінки соціальних верств, окремих громадян, які стосуються їх взаємодії з політичною владою.

Політична партія – організована група однодумців, яка виражає інтереси частини народу, класів, соціальних верств, намагається реалізувати їх завдяки здобуттю державної влади або участі в ній.

Політична система – сукупність інститутів та груп, які формують і розподіляють політичну владу та здійснюють управління суспільними процесами, а також репрезентують інтереси певних соціальних груп у рамках відповідної правової системи і політичної культури.

Політичний режим – тип, характер влади в країні; сукупність засобів і методів здійснення політичної влади, яка відображає характер взаємовідносин громадян і держави.

Право – сукупність загальнообов'язкових норм, які створюються політичними органами влади (державними, регіональними і місцевими), громадськими інститутами і народом загалом, але, як правило, санкціонуються і захищаються державою через судову систему, прокуратуру та омбудсмена.

Правова система – сукупність правових норм, правотворчих процесів, елементів правової культури і правових інститутів, які захищають право.

Правовий прецедент – рішення судового або адміністративного органу, якому надається державною формальною обов'язковістю, і воно стає нормою, еталоном, зразком при розгляді всіх подібних справ у майбутньому.

Президентська республіка – форма правління, яка характеризується зосередженням сильної виконавчої влади в руках президента, поєднанням в його руках повноважень глави держави і глави уряду.

26. Artykuły henrykowskie [electronic resource]. – Tryb dostępu: http://pl.wikisource.org/wiki/Artyku%C5%82y_henrykowskie
27. Konstytucja kwietniowa (1935) [Electronic resource]. – Tryb dostępu: http://pl.wikisource.org/wiki/Konstytucja_kwietniowa_%281935%29
28. Konstytucja marcowa (1921) [Electronic resource]. – Tryb dostępu: http://pl.wikisource.org/wiki/Konstytucja_marcowa_%281921%29
29. Konstytucja Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (1952) [Electronic resource]. – Tryb dostępu: http://pl.wikisource.org/wiki/Konstytucja_Polskiej_Rzeczypospolitej_Ludowej_%281952%29
30. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej [Electronic resource]. – Tryb dostępu: <http://www.prezydent.pl/>
31. Roszkowski W. Historia Polski 1914–2001. – Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2003. – 494 s.
32. Sejm Rzeczypospolitej Polskiej [Electronic resource]. – Tryb dostępu: <http://www.sejm.gov.pl/>

Лекція 6 ППС Чехії та Словаччини

Етапи та особливості історичного розвитку Чехії. Чехія – парламентська республіка. Президент та його повноваження. Функції парламенту, його структура (палата депутатів, Сенат). Особливості законотворчого процесу. Уряд та його функції. Виборча система. Головні політичні партії. Судова система та її структура. Чехія – унітарна держава. Рівні адміністративно-територіального поділу Чехії. Регіональна влада.

Основні етапи історичного розвитку Словаччини. Словаччина – парламентська республіка. Глава держави, його статус і функції. Повноваження Національної ради. Місце уряду в ППС Словацької республіки. Судова система та її структура (Верховний суд, Конституційний суд, окружні та крайові суди). Виборча система. Головні політичні партії. Словаччина – унітарна держава. Адміністративно-територіальний поділ (краї, райони, громади).

Література:

1. Бисага Ю.М. Конституційний статус Президента Словацької Республіки / Ю.М.Бисага, Д.М.Белов // Держава і право: зб. наук. пр. – 2004. – Вип. 26. – С. 125 – 129.
2. Конституция Словацкой Республики от 1 сентября 1992 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.uznal.org/constitution.php?text=Slovakia&language=r>
3. Конституция Чешской Республики от 16 декабря 1992 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.uznal.org/constitution.php?text=Czech_Republic&language=r
4. Історія Центрально-Східної Європи: посібн. / за ред. Л.Зашкільняка. – Львів: ЛНУ, 2001. – 660 с.
5. История южных и западных славян: в 2 т. – Т. 2: Новейшее время / под ред. Г.Ф.Матвеева, З.С. Ненашевой. – М.: МГУ, 1998. – 272 с.
6. Копча В.В. Реформа місцевого публічного управління у Словацькій Республіці в контексті вступу до ЄС / В.В.Копча // Держава і право: зб. наук. пр. – 2008. – Вип. 39. – С. 232 – 235.
7. Лемак В. Адаптація конституційної системи Словацької Республіки до вимог європейської інтеграції (реформа 2001 р.) / В.Лемак // Держава і право: зб. наук. пр. – 2002. – Вип. 18. – С. 93 – 98.
8. Словаччина: державний устрій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://svit.ukrinform.ua/Slovatchina/slovatchina.php?menu=state>
9. Чехія: державний устрій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://svit.ukrinform.ua/Chehia/chehia.php?menu=state>

10. Яровий В.І. Історія західних та південних слов'ян у XX ст.: курс лекцій / В.І.Яровий. – К.: Либідь, 1996. – 416 с.
11. Яровий В.І. Новітня історія Центральноєвропейських та Балканських країн. XX століття / В.І.Яровий. – К.: Генеза, 2005. – 816 с.
12. Národná rada SR [Elektronický zdroj]. – Režim prístupu: <http://www.nrsr.sk/web/>
13. Poslanecká sněmovna ČR [Elektronický zdroj]. – Režim prístupu: <http://www.psp.cz/sqw/hp.sqw>
14. Prezident ČR [Elektronický zdroj]. – Režim prístupu: <http://www.hrad.cz/>
15. Prezident SR [Elektronický zdroj]. – Režim prístupu: <http://www.prezident.sk/>
16. Senát ČR [Elektronický zdroj]. – Režim prístupu: <http://www.senat.cz/>
17. Vláda ČR [Elektronický zdroj]. – Režim prístupu: <http://www.vlada.cz/>

Лекція 7 ППС Угорщини

Етапи та особливості історичного розвитку Угорщини. Угорщина – парламентська республіка. Президент Угорської Республіки: статус, вибори, повноваження. Компетенція Парламенту. Місце Ради Міністрів у політико-правовій системі Угорщини. Регіональні структури влади та місцевого самоврядування. Особливості виборчої системи. Партійна система. Судова система.

Література:

1. Краткая история Венгрии. С древнейших времен до наших дней / отв. ред. Т.Исламов. – М.: Наука, 1991. – 610 с.
2. Конституция Венгерской Республики от 18 августа 1949 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.uznal.org/constitution.php?text=Hungary&language=r>
3. Конституция Венгрии от 25 апреля 2011 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://worldconstitutions.ru/archives/298/1>
4. Контлер Л. История Венгрии. Тысячелетие в центре Европы; пер. с англ / Ласло Контлер. – М.: Издательство «Весь мир», 2002. – 656 с.
5. Мазурок І.О. Політична система Гортистської Угорщини: історико-правовий аспект / І.О.Мазурок // Держава і право. – 2010. – Вип. 48. – С. 76 – 81.
6. Ткач Д.І. Сучасна Угорщина в контексті суспільних трансформацій: монографія / Дмитро Іванович Ткач. – К.: МАУП, 2004. – 504 с.
7. Угорщина: державний устрій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://svit.ukrinform.ua/Hungary/hungary.php?menu=state>
8. Угорщина: історичний нарис [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://svit.ukrinform.ua/Hungary/hungary.php?menu=history>
9. Az Ország háza [Elektronikus forrás]. – Hozzáférési mód: <http://www.parlament.hu/>

Лекція 8 ППС Румунії та Молдови

Характерні особливості історичного розвитку Румунії та Молдови. Органи державної влади, їх функції. Повноваження глави держави. Парламент та його функції. Особливості повноважень парламентів у Румунії та Молдові. Місце урядів в ППС двох країн. Регіональні структури влади та місцевого самоврядування. Особливості партійних систем держав. Виборча система. Судова система.

Література:

1. Історія Центрально-Східної Європи: посібн. / за ред. Л.Зашкільняка. – Львів: ЛНУ, 2001. – 660 с.

Комюніке (лат. *communico* – повідомляю) – офіційне повідомлення про хід і наслідки переговорів між державними і громадськими діячами, делегаціями у міжнародних відносинах.

Консерватизм (лат. *conservatio* – зберігання) – ідеологія, що спирається на ідею традиції та спадкоємності в політичному, соціальному та культурному житті.

Конституційний суд – орган конституційного контролю, який приймає рішення про відповідність правових норм Конституції та має право скасувати той чи інший нормативно-правовий акт у випадку визнання його неконституційним.

Конституція (лат. *constitutio* – установлення, устрій, порядок) – основний державний закон, який визначає державний устрій, порядок і принципи функціонування представницьких, виконавчих та судових органів влади, виборчу систему, права й обов'язки держави, суспільства та громадян.

Контрасигнатура або контрасигнація – порядок, при якому затверджені главою держави або парламентом акти (закони) підлягають обов'язковому завіренню підписом прем'єр-міністра або вповноваженого міністра для надання цим документам юридичної чинності.

Конфедерація – союз суверенних держав, який створюється для досягнення політичних, економічних, культурних та інших цілей.

Лібералізм (лат. *liberalis* – вільний) – політична ідеологія, яка відстоює пріоритет прав і свобод людини над інтересами спільнот (держави, нації), обмежене втручання держави в економічну і соціальну сфери, реформістський шлях суспільних змін.

Мажоритарна виборча система (фр. *majogite* – більшість) – система визначення результатів виборів, завдяки якій депутатські мандати (один або кілька) отримують тільки ті кандидати, які отримали встановлену законом більшість (абсолютну чи відносну) голосів, а усі інші кандидати вважаються не обраними.

Місцеве самоврядування – право та спроможність органів місцевого самоврядування в межах закону здійснювати регулювання й управління суттєвою часткою суспільних справ, які належать до їхньої компетенції, в інтересах місцевого населення.

Монархія (грец. *μοναρχία* – єдиновладдя) – форма державного правління, за якої найвища державна влада повністю (необмежена, абсолютна монархія) або частково (обмежена, конституційна монархія) належить одній особі – спадкоємному монархові.

Національна безпека – сукупність внутрішніх та зовнішніх умов, які забезпечують стабільний розвиток суспільства, захист державних і суспільних інтересів від внутрішніх та зовнішніх загроз, гарантії прав і свобод громадян.

Олігархічно-клановий режим – тип політичного режиму, за якого на політичну владу чинять великий вплив потужні політико-бізнесові та мас-медіа структури, що отримують надприбутки з допомогою монополізму і протекціонізму

Омбудсмен (швед. *ombudsman* – представник) – посадова особа, на яку покладаються функції контролю за дотриманням законних прав та інтересів громадян в діяльності органів виконавчої влади і посадових осіб.

Демократія – політичний режим, за якого єдиним легітимним джерелом влади в державі визнається її народ, при чому управління державою здійснюється народом або безпосередньо (пряма демократія), або опосередковано, через обраних представників (представницька демократія).

Денонсація – правомірний спосіб припинення дії міжнародного договору, відмови від нього.

Депутатська недоторканність (імунітет) – неможливість притягнення депутата до юридичної відповідальності за діяння, які містять ознаки злочинів та/або правопорушень, без попереднього санкціонування парламентом.

Державна влада – вища форма політичної влади, що спирається на спеціальний управлінсько-владний апарат і володіє монополієм правом на видання законів, інших розпоряджень і актів, обов'язкових для всього населення.

Електорат (лат. *elector* – виборець) – сукупність громадян, які мають право брати участь у виборах певного органу, політичної партії чи конкретної особи.

Закон – нормативно-правовий акт вищої юридичної сили, що регулює найбільш значущі суспільні відносини шляхом встановлення загальнообов'язкових правил (норм); прийнятий в особливому порядку законодавчим органом (парламентом), або безпосередньо народом.

Законодавча ініціатива – стадія законодавчого процесу, що полягає у внесенні (депутатами, урядом, президентом тощо) на розгляд парламенту певного законопроекту.

Змішана республіка (напівпарламентська, напівпрезидентська, парламентсько-президентська, президентсько-парламентська) – форма державного правління, яка поєднує ознаки президентської (глава держави обирається всенародно; він є суб'єктом законодавчої ініціативи, має право видавати нормативно-правові акти тощо) і парламентської (президент призначає главу уряду лише за згодою парламенту; уряд несе відповідальність перед парламентом; використання інституту контрасигнатури тощо) республік.

Імпічмент – процедура відсторонення від влади вищих посадових осіб держави за вчинені ними тяжкі правопорушення.

Імплементация (у міжнародному праві) – фактична реалізація міжнародних зобов'язань на внутрішньодержавному рівні, а також конкретний спосіб включення міжнародно-правових норм у національну правову систему.

Інаугурація (лат. *inauguro* – посвячую) – урочиста церемонія вступу на посаду глави держави.

Інвеститура (вотум довіри) – згода парламенту на початок діяльності уряду.

Касаційний суд – найвища судова інстанція, яка розглядає скарги на рішення апеляційних судів або судів першої інстанції і у випадку виявлення порушення судової процедури зобов'язує ці судові інстанції переглянути справу.

Кворум – встановлена правилами процедури, регламентом якогось органу чи установи найменша кількість учасників зборів, засідань керівних та представницьких органів тощо, необхідна й достатня для того, щоб почати роботу форуму, колективного органу або прийняти правомочне рішення на ньому.

Клан – суспільна група, яка об'єднується на основі родинних, земляцьких, дружніх стосунків і намагається реалізувати свої інтереси через суспільні інститути шляхом неформальних тінювих засобів.

2. Конституция Республики Молдова от 29 июля 1994 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.uznal.org/constitution.php?text=Moldova&language=r>
3. Конституция Румынии [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.uznal.org/constitution.php?text=Romania&language=r>
4. Молдова: державний устрій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://svit.ukrinform.ua/Moldova/moldova.php?menu=state>
5. Парламент Молдавии [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://ru.wikipedia.org/wiki/Парламент_Молдавии
6. Правительство Республики Молдова [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.gov.md/homepage.php?l=ru>
7. Президент Республики Молдова [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.prm.md/index.php?lang=rus>
8. Румыния: державний устрій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://svit.ukrinform.ua/Romania/romania.php?menu=state>
9. Government of Romania [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.gov.ro/main/index/1/2/>
10. Parliament of Romania [Electronic resource]. – Access mode: http://www.parliament.ro/index_en.html
11. Parlamentul Republicii Moldova [Resurse electronice]. – Modul de acces: <http://www.parlament.md/>
12. President of Romania [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.presidency.ro/?lang=en>

Лекція 9 ППС Болгарії

Основні етапи та особливості історичного розвитку Болгарії. Болгарія – парламентсько-президентська республіка. Президент Республіки Болгарія: статус, вибори, повноваження. Особливості повноважень Народних зборів. Функції Ради міністрів. Регіональні структури влади та місцевого самоврядування. Особливості виборчої системи. Партійна система. Судова система.

Література:

1. Болгарія: державний устрій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://svit.ukrinform.ua/Bulgaria/bulgaria.php?menu=state>
2. Государственный строй Болгарии [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://ru.wikipedia.org/wiki/Государственный_строй_Болгарии
3. Історія Центрально-Східної Європи: посібн. / за ред. Л.Зашкільняка. – Львів: ЛНУ, 2001. – 660 с.
4. История южных и западных славян: в 2 т. – Т. 2: Новейшее время / под ред. Г.Ф.Матвеева, З.С. Ненашевой. – М.: МГУ, 1998. – 272 с.
5. Конституция Республики Болгария (1991 г.) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.uznal.org/constitution.php?text=Bulgaria&language=r>
6. Народно събрание на Република България [Електронен ресурс]. – Режим на достъп: <http://www.parliament.bg/>
7. Президент на Република България [Електронен ресурс]. – Режим на достъп: <http://www.president.bg/>
8. Яровий В.І. Історія західних та південних слов'ян у XX ст.: курс лекцій / В.І.Яровий. – К.: Либідь, 1996. – 416 с.

Характерні особливості історичного розвитку Югославії. „Перша Югославія” (1918 – 1946). „Друга Югославія” (1946 – 1990). „Третя Югославія” (2003 – 2006). Проблема Косова. Особливості форм державного правління в Боснії і Герцеговині, Македонії, Чорногорії, Сербії, Хорватії, Словенії. Органи державної влади, їх функції. Повноваження глав держав. Парламенти, їх функції та особливості повноважень. Місце урядів в ППС республік колишньої Югославії. Регіональні структури влади та місцевого самоврядування. Особливості партійних систем держав субрегіону. Виборча система. Судова система.

Література:

1. Боснія і Герцеговина: державний устрій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://svit.ukrinform.ua/Bosnia/bosnia.php?menu=state>
2. Бредіхін А. Політична система Сербії та Чорногорії за Конституційною хартією державного співтовариства 2003 року [Електронний ресурс] / Андрій Бредіхін. – Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/1668/>
3. Влада на Република Македонија [Електронски ресурси]. – Пристап на владата: <http://www.vlada.mk/>
4. Гелетій М. Балканська криза (1990–2005 рр.) в контексті геополітичних трансформацій / М.Гелетій // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку: зб. наук. пр. – Львів, 2007. – Вип. 19. – С. 77 – 83.
5. Государственный строй Боснии и Герцеговины [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://ru.wikipedia.org/wiki/Государственный_строй_Боснии_и_Герцеговины
6. Гуськова Е.Ю. История югославского кризиса (1990-2000) / Е.Ю.Гуськова. – М.: Русское право, 2001. – 720 с.
7. История южных и западных славян: в 2 т. – Т. 2: Новейшее время / под ред. Г.Ф.Матвеева, З.С. Ненашевой. – М.: МГУ, 1998. – 272 с.
8. Каменецкий М. Косовська проблема від Маркса до Буша / Максим Каменецкий // Зовнішні справи. – 2008. – № 6. – С. 35 – 38; № 7. – С. 30 – 33; № 8. – С. 27 – 30.
9. Конституция Боснии и Герцеговины от 14 декабря 1995 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.uznal.org/constitution.php?text=Bosnia_and_Herzegovina&language=g
10. Конституция Республики Македония от 17 ноября 1991 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.uznal.org/constitution.php?text=Macedonia&language=g>
11. Конституция Республики Сербия [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://constitutions.ru/archives/6292>
12. Конституция Республики Хорватия от 22 декабря 1990 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.uznal.org/constitution.php?text=Croatia&language=g>
13. Конституция Словении [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.uznal.org/constitution.php?text=Slovenia&language=g>
14. Конституция Социалистической Федеративной Республики Югославия (1974 г.) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.sovetika.ru/sfrj/konst.htm>
15. Македонія: державний устрій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://svit.ukrinform.ua/Macedonia/macedonia.php?menu=state>
16. Мартинов А.Ю. Еволюція балканської політики Європейського Союзу (1989–2009 рр.) / А.Ю.Мартинов // Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки та знахідки: Міжвід. зб. наук. пр. – 2009. – Вип. 18. – С. 107-122 .
17. Народна Скупштина Републике Србије [Електронски извор]. – Начин приступа: <http://www.parlament.rs/народна-скупштина.1.html>
18. Председател на Република Македонија [Електронски ресурси]. – Пристап на владата: <http://www.president.gov.mk/>
19. Председник Републике Србије [Електронски извор]. – Начин приступа: <http://www.predsednik.rs/>

8. Термінологічний словник

Автономія – право, надане частині держави, здійснювати самоуправління в межах, передбачених загальнодержавним законом або конституцією.

Авторитаризм (лат. *autoritas* – повна влада) – режим правління, за якого всю чи більшу частину влади зосереджено в руках однієї особи чи групи осіб, а роль представницьких органів влади зведено нанівець або занижено.

Адміністративно-територіальний устрій – це поділ території держави на складові частини (територіальні одиниці), відповідно до якого утворюється вертикальна структура органів державної влади і управління.

Акредитація (у міжнародному праві) – сукупність дій, пов'язаних з призначенням і вступом на посаду постійного представника держави, глави дипломатичного представництва у певній державі чи міжнародній організації.

Активне виборче право – право громадян брати участь у виборах представницьких органів влади.

Апеляційний суд – суд другої інстанції, який розглядає скарги на суди першої інстанції і може скасувати попереднє судове рішення або вирок та по-новому розглянути судову справу.

Балканізація – термін, який означає процес розпаду імперії на національні держави, спричинений міжетнічними конфліктами (як це мало місце в Югославії в 90-х рр. XX ст.).

Верховний головнокомандувач – найвища посадова особа Збройних сил держави, яка затверджує воєнну доктрину країни і призначає Верховне командування.

Верховний суд – вища судова установа держави, в компетенцію якої входить, як правило, вирішення спорів між самостійними складовими частинами держави, розгляд справ про злочини вищих посадових осіб, здійснення нагляду за діяльністю загальних судів, перегляд рішень останніх тощо.

Вето – заборона, яка накладається одним органом державної влади (як правило, главою держави) на рішення іншого державного органу (як правило, парламенту).

Виборча система – це сукупність передбачених законом виборчих процедур, пов'язаних із формуванням органів політичної влади.

Виборчий бар'єр – необхідна кількість голосів виборців, яка дає змогу партії отримати мандати в парламенті.

Вірча грамота – документ, на основі якого здійснюється акредитація дипломатичного представника.

Глава держави – особа або колективний орган влади, що вважається найвищим представником держави (всередині країни та на міжнародній арені).

Глобалізація – загальноцивілізаційний процес, який передбачає поширення універсальних стандартів (політичних, правових, економічних, технологічних, культурних), вироблених високорозвинутими країнами, на інші країни світу.

Депутати Сейму середньовічної Речі Посполитої:

- а) обирали Короля;
- б) обирались Королем;
- в) видавали закони і встановлювали податки;
- г) мали право „ліберум вето”;
- д) мали право „консіліум вето”.

Згідно Конституції Речі Посполитої 1791 р.:

- а) виборність Короля змінилася виборністю династій;
- б) скасовувались право „ліберум вето” та імперативний мандат;
- в) скасовувалось право „ліберум вето” та вводився імперативний мандат;
- г) місцеве управління переходило до військово-цивільних комісій як складової загальнодержавного апарату.

Установіть послідовність правління президентів Республіки Польщі.

- а) О.Квасневський, Л.Валенса, Л.Качинський, Б.Коморовський;
- б) Л.Валенса, О.Квасневський, Б.Коморовський, Л.Качинський;
- в) Л.Валенса, О.Квасневський, Л.Качинський, Б.Коморовський;
- г) О.Квасневський, Л.Качинський, Л.Валенса, Б.Коморовський.

Вкажіть деякі з повноважень польського президента.

- а) є суб'єктом законодавчої ініціативи;
- б) має право вето законів, прийнятих парламентом;
- в) має право розпустити парламент;
- г) затверджує ратифіковані Сенатом міжнародні договори;
- д) призначає голову Ради міністрів та приймає його відставку;
- е) призначає верховного головнокомандувача збройними силами.

Державний трибунал Польщі вирішує справи:

- а) про відповідальність осіб, які обіймають найвищі державні посади, за порушення Конституції і законів;
- б) про відповідальність осіб, які обіймають найвищі державні посади, за порушення законів та актів Президента;
- в) про кримінальну відповідальність найвищих посадових осіб за злочини, здійснені у зв'язку із посадою, яку займають;
- г) про цивільну відповідальність найвищих посадових осіб за злочини, здійснені у зв'язку із займаною посадою;

Народна рада Словачької Республіки:

- а) є однопалатним парламентом;
- б) є двопалатним парламентом;
- в) складається зі 150 депутатів;
- г) складається з 200 депутатів;
- д) обирається за мажоритарною системою;
- е) обирається за пропорційною системою.

Вкажіть адміністративну одиницю, яка не є частиною федеративної держави БіГ.

- а) Федерація Боснії і Герцеговини;
- б) Республіка Сербська;
- в) Республіка Хорватська;
- г) Округ Брчко.

- 20. Романенко С.А. Сербія: унітаризм или автономизация / С.А.Романенко // Общественные науки и современность. – 2000. – № 5. – С. 87 – 95.
- 21. Рудич Ф. Балканська криза: геополітичний вимір / Фелікс Рудич // Віче. – 2000. – №10 (103). – С. 145 – 157.
- 22. Рудяков П. «Балканська криза» (1991–2001 рр.): характер, особливості, наслідки / П.Рудяков // Політична думка. – 2001. – № 1–2. – С. 77 – 88.
- 23. Самоврядування та територіальна організація влади в Польщі / за заг. ред. Я.Гонцяжа. – К. : Міленіум – Вид-во УАДУ, 2001. – 184 с.
- 24. Словенія: державний устрій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://svit.ukrinform.ua/Slovenia/slovenia.php?menu=state>
- 25. Собрание на Република Македонија [Електронски ресурси]. – Пристап на владата: <http://www.sobranie.mk/>
- 26. Тягуненко Л.В. Союзная Республика Югославия на рубеже XXI века / Л.В.Тягуненко // Новая и новейшая история. – 2001. – № 3. – С. 28-47.
- 27. Хорватія: державний устрій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://svit.ukrinform.ua/Croatia/croatia.php?menu=state>
- 28. Чорногорія: державний устрій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://svit.ukrinform.ua/Chornogoria/chornogoria.php?menu=state>
- 29. Яровий В.І. Історія західних та південних слов'ян у XX ст.: курс лекцій / В.І.Яровий. – К.: Либідь, 1996. – 416 с.
- 30. Яровий В.І. Новітня історія Центральноєвропейських та Балканських країн. XX століття / В.І.Яровий. – К.: Генеза, 2005. – 816 с.
- 31. Državni zbor Republike Slovenije [Elektronskih virov]. – Način dostopa: <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home>
- 32. Hrvatski sabor [Elektronički resurs]. – Način pristupa: <http://www.sabor.hr/Default.aspx>
- 33. Government of Croatia [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.vlada.hr/en>
- 34. Government of Montenegro [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.gov.me/en/homepage>
- 35. Parliament of Montenegro [Electronic resource]. – Access mode: http://www.skupstina.me/index.php?language_id=2
- 36. Predsjednik Republike Hrvatske [Elektronički resurs]. – Način pristupa: <http://www.predsjednik.hr/Default.aspx>
- 37. Predsednik Republike Slovenije [Elektronskih virov]. – Način dostopa: <http://www.up-rs.si/>
- 38. Presidency of B&H [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.predsjednistvobih.ba/Home.aspx>
- 39. President of Montenegro [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.predsjednik.me/eng/>
- 40. The Constitution of the Federal Republic of Yugoslavia [Electronic resource]. – Access mode: http://www.uznal.org/constitution.php?text=Serbia_and_Montenegro&language=e
- 41. Ustav Crne Gore [Elektronički resurs]. – Način pristupa: http://www.skupstina.me/cms/site_data/ustav/Ustav%20Crne%20Gore.pdf
- 42. Vlada Republike Slovenije [Elektronskih virov]. – Način dostopa: <http://www.vlada.si/>

3.3. Тематика і плани семінарських занять

Тема 1. Політико-правова система Литви (2 год.)

1. Основні етапи політичної історії Литви.
2. Органи державної влади.
  - а) глава держави, його статус і функції;
  - б) повноваження Сейму;
  - в) місце уряду в ППС Литовської Республіки.
3. Выборча система.
4. Регіональні структури влади та місцевого самоврядування
5. Судова система та її структура.
6. Головні політичні партії.

Література:

1. Гелей С.Д. Політико-правові системи світу: навч. посібн. / С.Д.Гелей, С.М.Ругар. – К.: Знання, 2006. – С. 376 – 401.
2. Завадський В.М. Політичні передумови європейської інтеграції країн Балтії / В.М.Завадський // Наука. Релігія. Суспільство. – 2009. – № 2. – С. 24 – 29.
3. Конституція Литовської Республіки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uznal.org/constitution.php?text=Lithuania&language=g>
4. Литва: державний устрій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://svit.ukrinform.ua/Litva/litva.php?menu=state>
5. Литва: історичний нарис [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://svit.ukrinform.ua/Litva/litva.php?menu=history>
6. Президент Литовської Республіки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.president.lt/ru/pirmas_175.html
7. Сейм Литовської Республіки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www3.lrs.lt/ru/Lietuvos_Respublikos_Seimas_ru.htm
8. Government of Lithuania [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.lrv.lt/>
9. Politics of Lithuania [Electronic resource]. – Access mode: http://en.wikipedia.org/wiki/Politics_of_Lithuania

Тема 2. Еволюція політико-правових систем Польщі (4 год.)

1. Державний лад Королівства П'ястів (1025 – 1385) та Ягеллонів (1385 – 1569).
2. Особливості політичної системи Речі Посполитої (1569 – 1795).
3. Значення Конституції 3 травня 1791 р.
4. Друга Річ Посполита (1918 – 1939) та її політико-правова система.
5. Квітнева конституція 1935 р. та зміна системи правління.
6. Специфіка формування вищих органів влади в Польській Народній Республіці.
7. Президент, парламент та уряд Республіки Польща.
8. Выборча, партійна та судова системи сучасної Польщі.

Література:

1. Агафонова Г.С. Еволюція виборчої системи Республіки Польща [Електронний ресурс] / Г.С.Агафонова. – Режим доступу: <http://dspace.snu.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/907/1/Агафонов.pdf>
2. Алексієвєць Л. До проблеми інституалізації Польської держави у 1918 – 1919 рр. [Електронний ресурс] / Леся Алексієвєць. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Ues/2009_3/Articles/3/Lesya_Alexiyevets.pdf

Прояви взаємодії правової системи з політичною:

- а) політичні та правові інститути належать одночасно до двох систем;
- б) політична система формується здебільшого правозахисними інститутами;
- в) правова система формується здебільшого політичними інститутами;
- г) правова система регулює політико-владні відносини і забезпечує ефективне управління.

Вкажіть основні види правових норм.

- а) нормативно-правові акти;
- б) норми імпичменту;
- в) правові звичаї;
- г) правові прецеденти;
- д) регламентні акти;
- е) правові доктрини.

Омбудсмен має право:

- а) звертатись до контрольованих ним органів влади з вимогою усунути правопорушення;
- б) ініціювати законодавчі зміни;
- в) скасовувати протиправні рішення органів політичної влади;
- г) скасовувати протиправні рішення органів адміністративної влади;

Для романо-германської правової системи характерні такі ознаки:

- а) широке використання прецедентів і правових звичаїв;
- б) пріоритет закону над прецедентом і правовим звичаєм;
- в) наявність спеціалізованого органу, який здійснює адміністративне управління й кадрову політику в судовій системі;
- г) конституційний лад ґрунтується на єдиному основному законі;

Повноваження Державних зборів Естонії:

- а) обирають Президента;
- б) приймають рішення про позачергові загальнонародні вибори Президента;
- в) ратифікують і денонсують міжнародні договори;
- г) надають кандидату в Прем'є-міністри повноваження для формування уряду;
- д) приймають рішення про висловлення недовіри урядові;
- е) очолюють державну оборону Естонії;
- є) оголошують надзвичайний стан.

Сейм Литви достроково може бути розпущений Президентом:

- а) якщо протягом 30 днів після подання урядом програми не прийме рішення про нову програму;
- б) якщо після першого подання програми уряду протягом 60 днів двічі не схвалить програму уряду;
- в) якщо протягом 60 днів після першого подання програми уряду не прийме рішення про нову програму;
- г) за пропозицією уряду, якщо Сейм висловлює недовіру урядові.

Президент Литви:

- а) обирається всенародно;
- б) обирається Сеймом;
- в) повинен бути не молодшим за 35 років;
- г) повинен бути не молодшим за 40 років;
- д) повинен бути громадянином Литви за походженням;
- е) повинен бути громадянином Литви останні 15 років.

Відповідно до статті 7 Конституції Чорногорії столицею країни є місто ...

- а) Подгориця;
- б) Цетіне;
- в) Плевля;
- г) Будва.

Коллективним главою держави в Боснії і Герцеговині є ...

- а) Президент;
- б) Президіум;
- в) Парламентська асамблея;
- г) Рада міністрів.

2-й рівень складності

Структурними елементами політичної системи є:

- а) політичні інститути;
- б) політико-правові принципи;
- в) політичні і правові норми;
- г) політичні стратегія і тактика;
- д) політична свідомість та політична культура;
- е) політичні відносини.

Інститутами державної влади є:

- а) глава держави, уряд, парламент;
- б) судова влада;
- в) представники уряду на місцях;
- г) органи місцевого самоврядування;
- д) політична свідомість.

Основними функціями парламенту є:

- а) законодавча;
- б) виконавча;
- в) установча;
- г) контрольна;
- д) судово-правова.

Для континентального типу місцевого самоврядування характерні такі ознаки:

- а) позитивне регулювання діяльності органів місцевого самоврядування;
- б) принцип негативного регулювання діяльності органів місцевого самоврядування;
- в) відсутність інституту уповноважених посадових осіб держави на місцях;
- г) наявність інституту уповноважених посадових осіб держави на місцях;
- д) наявність системи різноманітних форм державного контролю.

Згідно класифікації Дж. Сарторі партійні системи поділяють на:

- а) безпартійну;
- б) однопартійну;
- в) двопартійну;
- г) поляризованого плюралізму;
- д) обмеженого плюралізму;
- е) необмеженого плюралізму.

- 3. Алексієвський Л.М. Польша: утвердження незалежної держави 1918 – 1926 рр. / Леся Миколаївна Алексієвська. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2006. – 448 с.
- 4. Безпалько У. Особливості суспільно-політичного розвитку Польщі (1989 – 2004) [Електронний ресурс] / Уляна Безпалько. – Режим доступу: <http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/1328/1/Bezpalco.pdf>
- 5. Бокало Н., Трохимчук С. Проблеми і перспективи демократизації в країнах Центрально-Східної Європи. – Львів, 2000. – 68 с.
- 6. Болкун А. Польша: 5 років після шокової терапії / Андрій Болкун // Політика і час. – 1994. – № 2. – С. 48 – 56.
- 7. Бухарин Н. Польша: десять лет по пути реформ / Н.Бухарин, И.Синицина, Н.Чудакова // Новая и новейшая история. – 2000. – № 4. – С. 38 – 57.
- 8. Вандич П. Ціна свободи. Історія Центрально-Східної Європи від Середньовіччя до сьогодення / П.Вандич; пер. з англ. С.Грачової. – К.: Критика, 2004. – 463 с.
- 9. Гелей С.Д. Політико-правові системи світу: навч. посібн. / С.Д.Гелей, С.М.Рутар. – К.: Знання, 2006. – С. 353 – 375.
- 10. Дем'янець В. Політична та соціально-економічна трансформація в Польщі у 90-х роках / В.Дем'янець // Людина і політика. – 2000. – № 4. – С. 29 – 35.
- 11. Дильонгова Г. Історія Польщі 1795 – 1990 / Ганна Дильонгова; пер. з пол. М.Кірсенка. – К.: Києво-Могилянська академія, 2007. – 239 с.
- 12. Зашкільняк Л. Історія Польщі: Від найдавніших часів до наших днів / Л.Зашкільняк, М.Крикун. – Львів: Видавництво ЛНУ, 2002. – 752 с.
- 13. История южных и западных славян: В 2 т. – Т. 2: Новейшее время / Под ред. Г.Ф.Матвеева, З.С. Ненашевой. – М.: МГУ, 1998. – 272 с.
- 14. Конституция Польской Республики от 2 апреля 1997 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.uznal.org/constitution.php?text=Poland&language=g>
- 15. Конституция Польши 1791 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://worldconstitutions.ru/archives/367>
- 16. Краткая история Польши. С древнейших времен до наших дней / под ред. В.Дьякова. – М.: Наука, 1993. – 528 с.
- 17. Кукуруз О. Парламентська більшість та опозиція в Сеймі Республіки Польща [Електронний ресурс] / Оксана Кукуруз. – Режим доступу: <http://www.politik.org.ua/vid/magcontent.php3?m=1&n=94&c=2308&setcss=1&ncss=verybig>
- 18. Майорова О. Еволюція партійної системи в постсоціалістической Польше / О.А.Майорова // Славяноведение. – 2004. – № 8. – С. 47 – 58.
- 19. Міщенко О. Політико-правова система Польщі в період від Шляхетської республіки до II Польської республіки / Олександр Міщенко. – Львів, 1995. – 98 с.
- 20. Польша: державний устрій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://svit.ukrinform.ua/Poland/poland.php?menu=state>
- 21. Ревер О. Конституція Республіки Польщі 1997 року: загально-класифікаційна характеристика / О.Ю.Ревер // Вісник Львівського університету. Серія юридична. – Вип. 53. – Львів, 2011. – С. 148 – 155.
- 22. Романюк О. Суспільно-політичні трансформації в новоутворених посткомуністичних країнах: спроба системного аналізу // Людина і політика. – 2003. – № 5. – С. 3–11.
- 23. Самоврядування та територіальна організація влади в Польщі / за заг. ред. Я.Гончяка. – К.: Міленіум – Вид-во УАДУ, 2001. – 184 с.
- 24. Харченко Л. Виборча система республіки Польща: досвід для України / Л.Харченко // Стратегічні пріоритети. – 2007. – № 3 (4). – С. 35 – 40.
- 25. Яровий В.І. Історія західних та південних слов'ян у ХХ ст.: курс лекцій / В.І.Яровий. – К.: Либідь, 1996. – 416 с.
- 26. Яровий В. Новітня історія Центральноєвропейських та Балканських країн. ХХ століття. – К.: Генеза, 2005. – 816 с.
- 27. Artykuły henrykowskie [electronic resource]. – Tryb dostępu: http://pl.wikisource.org/wiki/Artyku%C5%82y_henrykowskie
- 28. Konstytucja kwietniowa (1935) [Electronic resource]. – Tryb dostępu: http://pl.wikisource.org/wiki/Konstytucja_kwietniowa_%281935%29
- 29. Konstytucja marcowa (1921) [Electronic resource]. – Tryb dostępu: http://pl.wikisource.org/wiki/Konstytucja_marcowa_%281921%29

30. Konstytucja Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (1952) [Electronic resource]. – Tryb dostępu: http://pl.wikisource.org/wiki/Konstytucja_Polskiej_Rzeczypospolitej_Ludowej_%281952%29
31. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej [Electronic resource]. – Tryb dostępu: <http://www.prezydent.pl/>
32. Roszkowski W. Historia Polski 1914–2001. – Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2003. – 494 s.
33. Sejm Rzeczypospolitej Polskiej [Electronic resource]. – Tryb dostępu: <http://www.sejm.gov.pl/>

Тема 3. ППС Угорщини

1. Етапи та особливості політичної історії Угорщини.
2. Органи державної влади.
  - а) президент Угорської Республіки: статус та повноваження;
  - б) компетенція Державних зборів;
  - в) місце Ради Міністрів у політико-правовій системі Угорщини.
3. Регіональні структури влади та місцевого самоврядування.
4. Особливості виборчої системи.
5. Партийна система.
6. Судова система.

Література:

1. Краткая история Венгрии. С древнейших времен до наших дней / отв. ред. Т.Исламов. – М.: Наука, 1991. – 610 с.
2. Конституция Венгерской Республики от 18 августа 1949 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.uznal.org/constitution.php?text=Hungary&language=r>
3. Конституция Венгрии от 25 апреля 2011 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://worldconstitutions.ru/archives/298/1>
4. Контлер Л. История Венгрии. Тысячелетие в центре Европы; пер. с англ. / Ласло Контлер. – М.: Издательство «Весь мир», 2002. – 656 с.
5. Мазурок І.О. Політична система Гортистської Угорщини: історико-правовий аспект / І.О.Мазурок // Держава і право. – 2010. – Вип. 48. – С. 76 – 81.
6. Ткач Д. Сучасна Угорщина в контексті суспільних трансформацій: монографія / Дмитро Іванович Ткач. – К.: МАУП, 2004. – 504 с.
7. Угорщина: державний устрій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://svit.ukrinform.ua/Hungary/hungary.php?menu=state>
8. Угорщина: історичний нарис [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://svit.ukrinform.ua/Hungary/hungary.php?menu=history>
9. Az Ország háza [Elektronikus forrás]. – Hozzáférési mód: <http://www.parlament.hu/>

Тема 4. Політико-правові системи союзних республік Югославії (4 год.)

1. Державний устрій Королівства Сербів, Хорватів і Словенців (Королівства Югославія).
2. Особливості політико-правової системи СФРЮ (1945 – 1992).
3. Геополітичні аспекти розпаду СФРЮ.
4. Союзна Республіка Югославія та її політичний устрій (1992 – 2003).
5. ППС Державного союзу Сербії та Чорногорії.
6. Політико-правова система Республіки Сербія.
7. Проблема автономних одиниць Сербії. Конфлікт у Косово.
8. Політико-правова система Республіки Чорногорія.

Справи про відповідальність осіб, які займають найвищі державні посади в Польщі, вирішує ...

- а) Державний трибунал;
- б) Конституційний трибунал;
- в) Всепольська судова рада;
- г) Верховний суд.

Адміністративно-територіальними одиницями Польщі на регіональному рівні є ...

- а) області;
- б) райони;
- в) воєводства;
- г) землі.

Основою місцевого самоврядування Польщі є громада, яка має назву ...

- а) гміна;
- б) верв;
- в) марка;
- г) мир.

Президент Чехії обирається ...

- а) всенародно;
- б) Палатою депутатів;
- в) Сенатом;
- г) обома палатами Парламенту.

Яку назву має парламент Словаччини?

- а) Народна рада;
- б) Верховна рада;
- в) Головна рада;
- г) Вища рада.

Форма державного правління Угорщини?

- а) президентська республіка;
- б) парламентська республіка;
- в) президентсько-парламентська республіка;
- г) конституційна монархія.

Адміністративно-територіальні одиниці Угорщини називаються ...

- а) мудье;
- б) департаменти;
- в) муніципалітети;
- г) воєводства.

Одночасно з Президентом Республіки Болгарія (одним бюлетенем) обирається і ...

- а) прем'єр-міністр;
- б) голова національного банку;
- в) віце-президент;
- г) голова парламенту.

В яких роках існував Державний Союз Сербії і Чорногорії?

- а) 1992 – 1996;
- б) 1996 – 2000;
- в) 2003 – 2006;
- г) 2004 – 2007.

Президент Естонії ...

- а) обирається всенародно;
- б) обирається парламентом;
- в) обирається колегією виборців;
- г) призначається урядом.

Президентами республік Прибалтики не можуть стати громадяни, які не досягли ...

- а) 21-річного віку;
- б) 35-річного віку;
- в) 40-річного віку;
- г) 45-річного віку.

В якій прибалтійській республіці у 2009 р. президентом вперше стала жінка?

- а) Естонії;
- б) Латвії;
- в) Литви;
- г) в жодній.

Законодавча влада в республіках Прибалтики належить ...

- а) однопалатним парламентам;
- б) двопалатним парламентам;
- в) трьохпалатним парламентам;
- г) судам загальної юрисдикції.

Сейм Литви може бути достроково розпущений ...

- а) урядом;
- б) конституційним судом;
- в) президентом;
- г) верховним судом.

Якщо Сейм Латвії висловлює недовіру главі уряду, то у відставку йде ...

- а) весь Кабінет міністрів;
- б) тільки міністр-президент;
- в) половина складу уряду;
- г) 2/3 членів Кабінету міністрів.

Коли була прийнята конституція сучасної Польщі?

- а) 1995 р.;
- б) 1996 р.;
- в) 1997 р.;
- г) 1998 р.

Право призначати Голову Ради Міністрів Польщі та приймати його відставку має ...

- а) Президент;
- б) Сенат;
- в) Рада Міністрів;
- г) Сейм.

Право бути обраним до польського Сенату має громадянин, який досяг ...

- а) 21 року;
- б) 25 років;
- в) 30 років;
- г) 35 років.

Література:

1. Бредіхін А. Політична система Сербії та Чорногорії за Конституційною хартією державного співтовариства 2003 року [Електронний ресурс] / Андрій Бредіхін. – Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/1668/>
2. Гелетій М. Балканська криза (1990–2005 рр.) в контексті геополітичних трансформацій / М.Гелетій // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку: Зб. наук. пр. – Львів, 2007. – Вип. 19. – С. 77 – 83.
3. Гуськова Е.Ю. История югославского кризиса (1990-2000) / Е.Ю.Гуськова. – М.: Русское право, 2001. – 720 с.
4. История южных и западных славян: в 2 т. – Т. 2: Новейшее время / под ред.Г.Ф.Матвеева, З.С.Ненашевой. – М.: МГУ, 1998. – 272 с.
5. Каменецкий М. Косовська проблема від Маркса до Буша / Максим Каменецкий // Зовнішні справи. – 2008. – № 6. – С. 35 – 38; № 7. – С. 30 – 33; № 8. – С. 27 – 30.
6. Конституция Республики Сербия [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://constitutions.ru/archives/6292>
7. Конституция Социалистической Федеративной Республики Югославия (1974 г.) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.sovetika.ru/sfrj/konst.htm>
8. Мартинов А.Ю. Еволюція балканської політики Європейського Союзу (1989–2009 рр.) / А.Ю.Мартинов // Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки та знахідки: Міжвід. зб. наук. пр. – 2009. – Вип. 18. – С. 107 – 122.
9. Народна Скупштина Републике Србије [Електронски извор]. – Начин приступа: <http://www.parlament.rs/народна-скупштина.1.html>
10. Председник Републике Србије [Електронски извор]. – Начин приступа: <http://www.predsednik.rs/>
11. Романенко С.А. Сербия: унитаризм или автономизация / С.А.Романенко // Общественные науки и современность. – 2000. – № 5. – С. 87 – 95.
12. Рудич Ф. Балканська криза: геополітичний вимір / Фелікс Рудич // Віче. – 2000. – №10 (103). – С. 145 – 157.
13. Рудяков П. «Балканська криза» (1991–2001 рр.): характер, особливості, наслідки / П.Рудяков // Політична думка. – 2001. – № 1–2. – С. 77 – 88.
14. Чорногорія: державний устрій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://svit.ukrinform.ua/Chornogoria/chornogoria.php?menu=state>
15. Яровий В.І. Історія західних та південних слов'ян у XX ст.: курс лекцій / В.І.Яровий. – К.: Либідь, 1996. – 416 с.
16. Яровий В.І. Новітня історія Центральноєвропейських та Балканських країн. XX століття / В.І.Яровий. – К.: Генеза, 2005. – 816 с.
17. Government of Montenegro [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.gov.me/en/homepage>
18. Parliament of Montenegro [Electronic resource]. – Access mode: http://www.skupstina.me/index.php?language_id=2
19. President of Montenegro [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.predsjudnik.me/eng/>
20. The Constitution of the Federal Republic of Yugoslavia [Electronic resource]. – Access mode: http://www.uznal.org/constitution.php?text=Serbia_and_Montenegro&language=e
21. Ustav Crne Gore [Elektronički resurs]. – Način pristupa: http://www.skupstina.me/cms/site_data/ustav/Ustav%20Cme%20Gore.pdf

3.4. Тематичний план самостійної роботи студента

Змістовий модуль I		
	К-сть годин	Література
Тема 1. Політичні інституції	4	Гелей С.Д. Політико-правові системи світу: навч. посібн. / С.Д.Гелей, С.М.Рутар. – К.: Знання, 2006. – 668 с. Георгіца А.З. Сучасний парламентаризм: проблеми теорії та практики / А.З.Георгіца. – Чернівці: Рута, 1998. – 483 с. Избирательные системы стран мира (формирование парламентов, выборы президентов): учеб. пособие / отв. ред. П.Савицкий. – Екатеринбург: УрГЮА, 2005. – 151 с. Сахаров Н.А. Институт президентства в современном мире / Н.А.Сахаров. – М.: Юрид. лит., 1994. – 175 с. Светова С.М. Практика парламентаризма: посібник / С.М.Светова. – К.: Заповіт, 1997. – 134 с. Шаповал В.М. Вищі органи сучасної держави. Порівняльний аналіз / В.М.Шаповал. – К.: Програма; Л., 1995. – 136 с. Шаповал В.М. Державний лад країн світу: довідник / В.М.Шаповал.. – К.: Укр. Центр Правничих Студій, 1999. – 320 с. Юдин Ю.А. Политические партии и право в современном государстве / Ю.А.Юдин. – М.: ФОРУМ-ИНФРА-М, 1998. – 288 с.
Тема 2. Структура правової системи	2	Білоус А.О. Політико-правові системи: світ і Україна: навч. посібн. / А.О.Білоус. – К.: АМУПП, 1997. – 200 с. Гелей С.Д. Політико-правові системи світу: навч. посібн. / С.Д.Гелей, С.М.Рутар. – К.: Знання, 2006. – 668 с. Давид Р. Основные правовые системы современности / Р.Давид, К.Жоффри-Спинози. – М.: Международные отношения, 1996. – 400 с. Конституционное право государств Европы: учебн. пособие / отв. ред. Д.Ковачев. – М.: Волтерс Клувер, 2005. – 320 с. Конституционное право зарубежных стран: учебник для вузов / под общ. ред. проф. М.Баглая, проф. Ю.Лейбо и проф. Л.Энтина. – М.: Норма, 2004. – 832 с. Правовые системы стран мира: энциклопедический справочник / отв. ред. А.Я.Сухарев. – 3-е изд., исправл. и доп. – М., 2003. – 976 с.

7. Орієнтовні тестові завдання

1-й рівень складності

За якої форми правління президент є главою виконавчої влади?

- а) парламентська республіка;
- б) президентська республіка;
- в) президентсько-парламентська республіка;
- г) усі варіанти є правильними.

До політичних інститутів влади на рівні місцевого самоврядування належать ...

- а) державні регіональні адміністрації;
- б) представники уряду на місцях;
- в) представницькі органи (ради) і голови самоврядування;
- г) місцеві суди.

Відсутність інституту уповноважених посадових осіб держави на місцях характерне для ...

- а) англосаксонського типу місцевого самоврядування;
- б) континентального типу місцевого самоврядування;
- в) латиноамериканського типу місцевого самоврядування;
- г) східноєвропейського типу місцевого самоврядування.

Вибори виключно за партійними списками характерні для ...

- а) мажоритарної системи;
- б) пропорційної системи;
- в) змішаної системи;
- г) усі три варіанти є правильними.

Не є окремим типом політичного режиму ...

- а) тоталітарний режим;
- б) авторитарний режим;
- в) демократичний режим;
- г) гуманний режим.

В Польщі функції омбудсмена виконує ...

- а) парламентський комісар;
- б) медіатор;
- в) народний захисник;
- г) уповноважений з прав людини.

До правових норм не відносять ...

- а) нормативно-правові акти;
- б) прецеденти;
- в) правові звичаї;
- г) правові рецидиви.

За формою правління Литва є ...

- а) парламентською республікою;
- б) президентською республікою;
- в) парламентсько-президентською республікою;
- г) конституційною монархією.

Країна (офіційна назва)	Тип місцевого самоврядування	Законодавчий орган	Виборча система		Партійна система
			парламент	президент	
Естонська Республіка	континентальний	однопалатні Державні Збори (Рійгікогу)	пропорційна	обирається парламентом	багатопартійна обмеженого плюралізму
Латвійська Республіка	континентальний	однопалатний Сейм	пропорційна	обирається парламентом	багатопартійна обмеженого плюралізму
Литовська Республіка	континентальний	однопалатний Сейм	змішана	обирається всенародно	багатопартійна обмеженого плюралізму
Республіка Польща	континентальний	двопалатні Національні Збори	пропорційна (Сейм); мажоритарна (Сенат)	обирається всенародно	багатопартійна обмеженого плюралізму
Чеська Республіка	континентальний	двопалатний Парламент	пропорційна (Палата депутатів); мажоритарна (Сенат)	обирається парламентом	багатопартійна обмеженого плюралізму
Словацька Республіка	континентальний	однопалатна Народна рада	пропорційна	обирається всенародно	багатопартійна обмеженого плюралізму
Угорщина	континентальний	однопалатний Парламент	змішана	обирається парламентом	багатопартійна обмеженого плюралізму
Румунія	континентальний	двопалатний Парламент	пропорційна (Палата Депутатів); пропорційна (Сенат)	обирається всенародно	багатопартійна обмеженого плюралізму
Республіка Молдова	континентальний	однопалатний Парламент	пропорційна	обирається парламентом	багатопартійна поляризованого плюралізму
Республіка Болгарія	континентальний	однопалатні Народні збори	пропорційна	обирається всенародно	багатопартійна поляризованого плюралізму
Республіка Албанія	континентальний	однопалатний Кувенд	змішана	обирається парламентом	багатопартійна поляризованого плюралізму
Республіка Сербія	континентальний	однопалатна Народна скупщина	пропорційна	обирається всенародно	багатопартійна поляризованого плюралізму
Республіка Чорногорія	континентальний	однопалатна Скупщина	пропорційна	обирається всенародно	багатопартійна поляризованого плюралізму
Республіка Хорватія	континентальний	однопалатний Хорватський сабор (Сабор)	пропорційна	обирається всенародно	багатопартійна обмеженого плюралізму
Республіка Словенія	континентальний	двопалатний парламент	змішана (Державні збори); мажоритарна (Державна рада)	обирається всенародно	багатопартійна обмеженого плюралізму
Боснія і Герцеговина	континентальний	двопалатна Парламентська скупщина	пропорційна (Палата представників); мажоритарна (Палата народів)	обирається всенародно (Президіум БіГ)	багатопартійна обмеженого плюралізму
Республіка Македонія	континентальний	однопалатні Збори	пропорційна	обирається всенародно	багатопартійна обмеженого плюралізму

Тема 3. ППС Естонії та Латвії	4	<p>Гелей С.Д. Політико-правові системи світу: навч. посібн. / С.Д.Гелей, С.М.Рутар. – К.: Знання, 2006. – 668 с.</p> <p>Государственный строй Эстонии [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://ru.wikipedia.org/wiki/Государственный_строй_Эстонии</p> <p>Государственное управление и юстиция Латвии [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://www.latvija.lv/RU/WebLinks/Justice/</p> <p>Завадський В.М. Політичні передумови європейської інтеграції країн Балтії / В.М.Завадський // Наука. Релігія. Суспільство. – 2009. – № 2. – С. 24 – 29.</p> <p>Конституція Естонської Республіки (1992 г.) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.uznal.org/constitution.php?text=Estonia&language=г</p> <p>Конституція Латвійської Республіки (1922 г.) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.uznal.org/constitution.php?text=Latvia&language=г</p> <p>Латвія: державний устрій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://svit.ukrinform.ua/Latvia/latvia.php?menu=state</p> <p>Президент Естонської Республіки [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.president.ee/ru/</p> <p>Рійгікогу (парламент Эстонии) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.riigikogu.ee/?lang=ru</p> <p>Government of Lithuania [Electronic resource]. – Access mode: http://www.lrv.lt/Politics_of_Lithuania [Electronic resource]. – Access mode: http://en.wikipedia.org/wiki/Politics_of_Lithuania</p> <p>The Saeima of Latvia [Electronic resource]. – Access mode: http://www.saeima.lv/en</p>
		Змістовий модуль II
Тема 4. ППС Словаччини	2	<p>Бисага Ю.М. Конституційний статус Президента Словацької Республіки / Ю.М.Бисага, Д.М.Белов // Держава і право: зб. наук. пр. – 2004. – Вип. 26. – С. 125 – 129.</p> <p>Конституция Словацкой Республики от 1 сентября 1992 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.uznal.org/constitution.php?text=Slovakia&language=г</p> <p>Копча В.В. Реформа місцевого публічного управління у Словацькій Республіці в контексті вступу до ЄС / В.В.Копча // Держава і право: зб. наук. пр. – 2008. – Вип. 39. – С. 232 – 235.</p> <p>Лемак В. Адаптація конституційної системи Словацької Республіки до вимог європейської інтеграції (реформа 2001 р.) / В.Лемак // Держава і право: зб. наук. пр. – 2002. – Вип. 18. – С. 93 – 98.</p> <p>Словацчина: державний устрій [Електронний ресурс]. – Режим доступа: http://svit.ukrinform.ua/Slovachina/slovachina.php?menu=state</p> <p>Národná rada SR [Elektronický zdroj]. – Režim prístupu: http://www.nrsr.sk/web/</p> <p>Prezident SR [Elektronický zdroj]. – Režim prístupu: http://www.prezident.sk/</p>

Тема 5 ППС Молдови	2	<p>Історія Центрально-Східної Європи: посібн. / за ред. Л.Зашкільняка. – Львів: ЛНУ, 2001. – 660 с.</p> <p>Конституція Республіки Молдова от 29 июля 1994 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.uznal.org/constitution.php?text=Moldova&language=g</p> <p>Молдова: державний устрій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://svit.ukrinform.ua/Moldova/moldova.php?menu=state</p> <p>Парламент Молдавии [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://ru.wikipedia.org/wiki/Парламент_Молдавии</p> <p>Правительство Республики Молдова [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.gov.md/homepage.php?l=ru</p> <p>Президент Республики Молдова [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.prm.md/index.php?lang=rus</p> <p>Parlamentul Republicii Moldova [Resurse electronice]. – Modul de acces: http://www.parlament.md/</p>
Тема 6 ППС Болгарії	2	<p>Болгария: державний устрій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://svit.ukrinform.ua/Bolgaria/bolgaria.php?menu=state</p> <p>Государственный строй Болгарии [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://ru.wikipedia.org/wiki/Государственный_строй_Болгарии</p> <p>История южных и западных славян: в 2 т. – Т. 2: Новейшее время / под ред. Г.Ф.Матвеева, З.С. Ненашевой. – М.: МГУ, 1998. – 272 с.</p> <p>Конституция Республики Болгария (1991 г.) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.uznal.org/constitution.php?text=Bulgaria&language=g</p> <p>Народно събрание на Република България [Електронен ресурс]. – Режим на достъп: http://www.parliament.bg/</p> <p>Президент на Република България [Електронен ресурс]. – Режим на достъп: http://www.president.bg/</p> <p>Яровий В.І. Історія західних та південних слов'ян у XX ст.: курс лекцій / В.І.Яровий. – К.: Либідь, 1996. – 416 с.</p>
Тема 7 Специфіка політико- правової системи Албанії	2	<p>Албания: державний устрій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://svit.ukrinform.ua/Albania/albania.php?menu=state</p> <p>Конституция Республики Албания от 21 октября 1998 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.uznal.org/constitution.php?text=Albania&language=g</p> <p>Історія Центрально-Східної Європи: посібн. / за ред. Л.Зашкільняка. – Львів: ЛНУ, 2001. – 660 с.</p> <p>Parliament of Albania [Electronic resource]. – Access mode: http://www.parlament.al/web/Albanian_Parliament_1_2.php</p> <p>President of Albania [Electronic resource]. – Access mode: http://president.al/?lang=en</p>

6. Основні характеристики політико-правових систем країн ЦПСЄ (порівняльна таблиця)

Країна (офіційна назва)	Дата здобуття незалежності (початок самостійного існування)	Членство в євроатлан- тичних структурах	Форма правління	Форма державного устрою	Адміністративно- територіальний поділ
Естонська Республіка	20.08.1991 р. (від СРСР)	НАТО (2004 р.), ЄС (2004 р.)	парламентська республіка	унітарна	15 повітів (маакондів)
Латвійська Республіка	21.08.1991 р. (від СРСР)	НАТО (2004 р.), ЄС (2004 р.)	парламентська республіка	унітарна	110 країв і 9 республіканських міст
Литовська Республіка	11.03.1990 р. (від СРСР)	НАТО (2004 р.), ЄС (2004 р.)	парламентсько- президентська республіка	унітарна	10 повітів
Республіка Польща	11.11.1918 р. (від Росії та Австрії)	НАТО (1999 р.), ЄС (2004 р.)	парламентсько- президентська республіка	унітарна	16 воєводств
Чеська Республіка	01.01.1993 р. (від ЧСФР)	НАТО (1999 р.), ЄС (2004 р.)	парламентська республіка	унітарна	13 країв і столиця
Словацька Республіка	01.01.1993 р. (від ЧСФР)	НАТО (2004 р.), ЄС (2004 р.)	парламентсько- президентська республіка	унітарна	8 країв
Угорщина	31.10.1918 р. (від Австро- Угорщини)	НАТО (1999 р.), ЄС (2004 р.)	парламентська республіка	унітарна	19 областей (медьє) і столиця
Румунія	13.07.1878 р. (від Османської імперії)	НАТО (2004 р.), ЄС (2007 р.)	парламентсько- президентська республіка	унітарна	41 повіт (жудець) та столиця
Республіка Молдова	27.08.1991 р. (від СРСР)	–	парламентська республіка	унітарна	32 райони, 5 муниципіїв, 2 автономії
Республіка Болгарія	03.03.1878 р. (від Османської імперії)	НАТО (2004 р.), ЄС (2007 р.)	парламентсько- президентська республіка	унітарна	28 областей
Республіка Албанія	28.11.1912 р. (від Османської імперії)	НАТО (2009 р.)	парламентська республіка	унітарна	12 областей
Республіка Сербія	05.06.2006 р. (від Державного Союзу СіЧ)	–	парламентсько- президентська республіка	унітарна	29 округів (включаючи 2 автономії) і столиця
Республіка Чорногорія	03.06.2006 р. (від Державного Союзу СіЧ)	–	парламентсько- президентська республіка	унітарна	21 община
Республіка Хорватія	25.06.1991 р. (від СФРЮ)	НАТО (2009 р.), ЄС (2013 р.)	парламентсько- президентська республіка	унітарна	21 жупанія
Республіка Словенія	25.06.1991 р. (від СФРЮ)	НАТО (2004 р.), ЄС (2004 р.)	парламентсько- президентська республіка	унітарна	210 общин
Боснія і Герцеговина	17.04.1992 р. (від СФРЮ)	–	парламентсько- президентська республіка	конфедера- ція	Федерация БіГ (10 кантонів), Республіка Сербська (7 регіонів), округ Брчко
Республіка Македонія	08.09.1991 р. (від СФРЮ)	–	парламентсько- президентська республіка	унітарна	85 громад

5. Теми рефератів

1. Інститут глави держави: статус, повноваження.
2. Інститут виконавчої влади (уряд) та порядок його формування.
3. Судова влада в структурі політико-правових систем.
4. Унітарний та федеративний устрої держав ЦПСЄ.
5. Президентська, парламентська та змішана форми правління в країнах ЦПСЄ.
6. Спільне та відмінне в конституційному будівництві країн Балтії.
7. Спільне і відмінне в політико-правових системах країн Вишеградської четвірки.
8. Формування і розвиток державно-правових систем колишніх республік Югославії.
9. Політико-правова система як сукупність політичних і правових інститутів.
10. Взаємозв'язок політичних рішень і правових норм.
11. Формування та розвиток політико-правових систем країн регіону в ході суспільної трансформації.
12. Суперечливий характер процесу формування демократичних політико-правових систем.
13. Інститут парламентаризму в політико-правових системах країн регіону: спільне та відмінне.
14. Парламенти в системі органів влади. Парламентська термінологія.
15. Структура парламентів та організація законодавчого процесу.
16. Одно- і двопалатні парламенти в країнах регіону.
17. Інститут глави держави в країнах регіону.
18. Глава держави як втілення єдності і найвища посадова особа.
19. Формування, структура, функції урядів.
20. Судові підсистеми політико-правових систем країн регіону.
21. Судова влада – одна з гілок державної влади.
22. Роль і місце політичних партій у політико-правовій системі.
23. Класифікація політичних партій. Партійні системи і блоки.
24. Досвід територіального представництва та місцевого самоврядування країн ЦПСЄ.
25. Система представницьких органів самоорганізації громадян.
26. Державний устрій та форми республіканського управління в країнах регіону.
27. Унітарний та федеративний устрій держав ЦПСЄ.
28. Найвпливовіші політичні партії в країнах регіону.
29. Формування політико-правової системи в країнах Балтики.
30. Особливості розвитку державності прибалтійських країн.
31. Спільне і відмінне в конституційному будівництві Латвії, Литви, Естонії.
32. Країни Балтики на шляху до сучасної політико-правової системи та їх конституційний розвиток.
33. Спільне та відмінне в історії державності та сучасні політичні реалії країн Вишеградської четвірки.
34. Порівняльний аналіз політико-правових систем Румунії та Молдови.
35. Формування та розвиток політико-правових систем Балканських держав.
36. Порівняльний аналіз конституційного ладу та сучасного політичного розвитку Балканських країн.
37. Державно-правовий розвиток колишніх республік Югославії.
38. Еволюційні зміни і вдосконалення політико-правових систем в країнах регіону.
39. Суперечливий характер посттоталітарних реформ у країнах ЦПСЄ.
40. Політико-правові відносини в умовах інтеграції та глобалізації.
41. Вдосконалення політико-правових систем країн ЦПСЄ в контексті європейських і світових тенденцій.
42. Адаптація політико-правової системи Словаччини до вимог європейської інтеграції.
43. Самоврядування та територіальна організація влади в Польщі.
44. Виборчі системи країн ЦПСЄ: досвід для України.
45. Політико-правові системи Сербії та Чорногорії: спільне та відмінне.

<p>Тема 8. ПШС Македонії та Боснії і Герцегови- ни</p>	<p>4</p>	<p>Боснія і Герцеговина: державний устрій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://svit.ukrinform.ua/Bosnia/bosnia.php?menu=state Влада на Република Македонија [Електронски ресурси]. – Пристап на владата: http://www.vlada.mk/ Гелетій М. Балканська криза (1990–2005 рр.) в контексті геополітичних трансформацій / М.Гелетій // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку: зб. наук. пр. – Львів, 2007. – Вип. 19. – С. 77 – 83. Государственный строй Боснии и Герцеговины [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://ru.wikipedia.org/wiki/Государственный_строй_Боснии_и_Герцеговины Конституция Боснии и Герцеговины от 14 декабря 1995 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.uznal.org/constitution.php?text=Bosnia_and_Herzegovina&language=g Конституция Республики Македония от 17 ноября 1991 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.uznal.org/constitution.php?text=Macedonia&language=g Македонія: державний устрій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://svit.ukrinform.ua/Macedonia/macedonia.php?menu=state Председател на Република Македонија [Електронски ресурси]. – Пристап на владата: http://www.president.gov.mk/ Рудич Ф. Балканська криза: геополітичний вимір / Фелікс Рудич // Віче. – 2000. – №10 (103). – С. 145–157. Рудяков П. «Балканська криза» (1991–2001 рр.): характер, особливості, наслідки / П.Рудяков // Політична думка. – 2001. – № 1–2. – С. 77 – 88. Собрание на Република Македонија [Електронски ресурси]. – Пристап на владата: http://www.sobranie.mk/ Чорногорія: державний устрій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://svit.ukrinform.ua/Chornogoria/chornogoria.php?menu=state Яровий В.І. Новітня історія Центральноєвропейських та Балканських країн. XX століття / В.І.Яровий. – К.: Генеза, 2005. – 816 с. Presidency of V&H [Electronic resource]. – Access mode: http://www.predsjednistvobih.ba/Home.aspx</p>
<p>Разом за курс</p>	<p>22</p>	

4. Порядок поточного та підсумкового оцінювання знань студентів

Протягом семестру студенти вивчають 1 модуль з дисципліни. Модуль складається з 2-х змістових модулів. Після виконання змістового модуля (лекції, практичні заняття) здійснюється поточний контроль у вигляді комп'ютерного тестування або письмової роботи. Студенти, які не відвідували лекції або не в повному обсязі виконали практичні завдання, до поточного контролю за змістовий модуль не допускаються.

Оцінювання навчальних досягнень та практичних навичок студентів здійснюються за 100-бальною системою за змістовий модуль. Студент, який в результаті поточного оцінювання (під час комп'ютерного тестування), або підсумкового контролю за модулем отримав більше 50 балів, має право не складати іспит з дисципліни. У такому випадку в заліково-екзаменаційну відомість заноситься загальна підсумкова оцінка. При умові, що студент (-ка) хоче покращити підсумкову оцінку за модуль із дисципліни, він (вона) має складати залік.

Студент, який в результаті підсумкового оцінювання за модулем отримав менше 50 балів, зобов'язаний складати іспит з дисципліни. У разі, коли відповіді студента під час іспиту оцінені менш ніж 50 балів, він (вона) отримує незадовільну підсумкову оцінку. При цьому результати поточного контролю не враховуються. Оцінювання навчальних досягнень студентів здійснюється за такою шкалою:

% від максимальної суми за всі форми навчальної діяльності	Оцінка в ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		Екзамен	Залік
90-100	A	відмінно	зараховано
83-89	B	добре	зараховано
75-82	C	добре	зараховано
65-74	D	задовільно	зараховано
50-64	E	задовільно	зараховано
30-49	FX	незадовільно	незараховано
1-29	F	незадовільно	незараховано

Переведення даних 100-бальної шкали оцінювання в 4-ох бальну здійснюється у такому порядку:

1. *Поточне оцінювання* здійснюється за трьома складовими:

- контроль за виконання модульних завдань (проектні роботи, комп'ютерні тестові завдання);

- контроль систематичності та активності роботи студента протягом семестру;

- контроль самостійної роботи.

Якщо студент відвідав менше 50 відсотків занять, то систематичність та активність його роботи оцінюється в 0 балів.

2. *Оцінювання модульних завдань.* Після виконання програми змістового модулю у визначений деканатом термін здійснюється поточний модульний контроль у вигляді комп'ютерного тесту, проектної роботи, який оцінюється у межах від 1 до 60 балів. Якщо з об'єктивних причин студент не пройшов модульний контроль у визначений термін, то він має право за дозволом деканату пройти його протягом двох тижнів після виникнення заборгованості.

4.1. Оцінювання активності під час аудиторних занять

Оцінювання активності під час аудиторних занять здійснюється у межах 20 балів:

– 20 балів – відвідано не менше 90% практичних занять та отримано оцінки «добре», «дуже добре» «відмінно»; 15 балів – відвідано не менше 75% лабораторних та практичних занять та отримано оцінки «добре», «дуже добре», «відмінно»; 10 балів – відвідано не менше 60% лабораторних та практичних занять та отримано оцінки «задовільно», «добре», «дуже добре», «відмінно»; 5 балів – відвідано не менше 50% лабораторних та практичних занять та отримано оцінки «задовільно», «добре», «дуже добре», «відмінно».

4.2. Оцінювання самостійної роботи

Оцінювання індивідуальної (самостійної роботи) здійснюється у межах 20 балів:

– 10 балів – за підготовку та захист рефератів на одну з тем, зазначених у пункті 5 даної робочої програми, або на тему, запропоновану самим студентом та погоджену викладачем цієї дисципліни. Реферат, обсяг якого має складати 15 – 20 сторінок, повинен містити такі структурні елементи: зміст, вступ, основна частина (розділи), висновки, список використаної літератури.

– 10 балів – опрацювання одного джерела з переліку наукової літератури, що міститься у пункті 6 (монографії, статті), або ж книги, запропонованої самим студентом та погодженої з викладачем. Перевірка знань здійснюється у формі колоквіуму, обов'язковою умовою допуску до якого є наявність у студента розширеного конспекту того чи іншого монографічного дослідження.